

HISTORY STUDIES

INTERNATIONAL JOURNAL OF HISTORY

ISSN: 1309 4173 / (Online) 1309 - 4688 (Print)

Volume: 14, Issue: 1, February 2022

www.historystudies.net

CAESAR ÜZERİNE: BITHYNIA KRALİÇESİ Mİ YOKSA HER DAİM CAESAR MI?

On Caesar: Queen of Bithynia or Caesar as Always?

Prof. Dr. Hüseyin Üreten

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi

hureten@adu.edu.tr

ORCID ID: 0000-0001-5633-7102

Makale Türü-*Article Type* : Araştırma Makalesi-Research Article
Geliş Tarihi-*Received Date* : 12.11.2021
Kabul Tarihi-*Accepted Date* : 15.01.2022
DOI Number : 10.9737/hist.2021.1077

Atıf – Citation:

Hüseyin Üreten, "Caesar Üzerine: Bithynia Kraliçesi mi Yoksa Her Daim Caesar mı?", *History Studies*, 14/1, Şubat 2022, s. 183-204.

**CAESAR ÜZERİNE:
BITHYNIA KRALİÇESİ Mİ YOKSA HER DAİM CAESAR MI?**

On Caesar: Queen of Bithynia or Caesar as Always?

Prof. Dr. Hüseyin Üreten

Öz

Gaius Iulius Caesar (İÖ 100-44), İÖ 81 yılındaki Mytilenae (bugünkü Midilli) kuşatması sırasında Roma'nın müttefiki olan Bithynia kralı IV. Nicomedes'ten kuşatmayı desteklemesi için bir savaş gemisi filosu almak amacıyla Asia Eyalet Valisi Marcus Minucius Thermus tarafından Bithynia sarayına gönderilmişti. Caesar'ın babası yaklaşık on yıl önce bu eyalete vali atıldığından, aile ismi eyalet sakinleri tarafından bilinmekteydi ve dolayısıyla bölgenin ileri gelenleriyle kurulmuş önemli ilişkiler de genç adama miras kalmıştı. Anlatılanlara göre, Thermus'un contubernales'i arasına kısa sürede girmeyi başaran Caesar, yurtdışında üstlendiği bu ilk askeri görevi onurlu bir şekilde sonuçlandırmak için babasını da tanıyan yaşlı kral IV. Nicomedes'in huzuruna çıktı. Nicomedes'in de sıcak bir şekilde karşıladığı bu genç adam, ancak ne yazık ki, kendisine verilen emirleri gerçekleştirmek için Bithynia sarayında gerekenden çok daha fazla zaman harcamıştı. Caesar gençti, flamenliği dolayısıyla yaşam tecrübesi azdı; olasılıkla dünyayı ve Hellen kültürüyle iç içe olan krallara layık bir yaşamı ilk kez tatmaktaydı. Üstelik Caesar, oradan ayrıldıktan kısa bir süre sonra, eski bir kölesinin işleriyle ilgilenmek amacıyla Bithynia'ya geri dönmüş ve daha ileri bir tarihte de Nicomedes'in kızı Nysa'yı yasal olarak temsil ettiği bir duruşmada Bithynia kralına karşı olan borcundan bahseden etkili bir söylev vermişti.

Abstract

Gaius Iulius Caesar (100-44 BC) was sent to the Bithynian court during the siege of Mytilenae in 81 BC, by Marcus Minucius Thermus, the proconsul of the Province of Asia, in order to obtain a fleet from Nicomedes IV, the King of Bithynia and an ally of Rome, to ensure his support for the siege. As Caesar's father was appointed as the proconsul to this province ten years ago, family name was known to the people of the province and for this reason, important Relations established with the notable men of the province was bequested to the young man. Reportedly, quickly achieving to rank among Thermus' contubernales, in order to honourably complete his first military mission abroad, Caesar went to the court of the old king Nicomedes IV, who was also familiar with his father. The young man, being welcomed warmly by Nicomedes, unfortunately spent much more time in the court of Bithynia in order the fulfill the order that were given to him. Caesar was too young, his life experince was few due to his flamenship; probably he was experiencing the world and the life of the kings who were familiar with the Greek culture for the first time. In addition to these, Caesar returned to Bithynia to take care of the affairs of one of his old slave and afterwards during a trial in which he legally represented Nicomedes's daughter Nysa, he delivered an impressive speech that mentions the debt he owed to Bithynian king.

Mytilenae kuşatılmış ve sonunda saldırı sonucu ele geçirilmiştir. Bu çarpışma sırasında, 19 yaşındaki Caesar, geleneksel olarak bir vatandaşın hayatını kurtarmak için kendi hayatını tehlikeye atan askerlere verilen corona civica nişanına layık görülmüş ve saygıyla karşılanmıştır. Ancak ne yazık ki, Mytilenae'ye saldırmadan hemen önce propraetorum onu Bithynia sarayına göndermesi, Nicomedes'in yanında uzun zaman harcaması, kralın sevgilisi olduğu dedikodularının çıkmasına neden olmuştur. Kısa bir süre sonra Bithynia'ya geri dönmesi ve ileri bir tarihte Nicomedes'in kızını etkili bir söyleyle savunması ise bu dedikoduları pekiştirmiştir. Sonuçta bu skandal, hayatı boyunca Caesar'ın peşini bırakmamış, hem yasa yapmakta hem politik alanda hem de hitabet ve edebiyat alanlarında başarılı olmasına rağmen ne yazık ki rakipleri tarafından alenen aşağılanmaktan kurtulamamıştır.

Bu çalışmamızda, biz, Caesar üzerine bir kez daha düşüneceğiz, bahsi geçen konuyla ilgili klasik ve modern yaşamöyküsü yazarlarının kendi aralarındaki çeşitliliği onun özel yaşamı (cinsel maceraları) hatta dış görünüşü ışığında gözden geçireceğiz. Bir başka deyişle, Caesar'ın Bithynia Kraliçesi mi yoksa her daim Caesar mı olduğunu açıklamaya çalışacağız.

Anahtar kelimeler: Caesar, IV. Nicomedes, Bithynia Kraliçesi, Mytilenae, Thermus.

Mytilenae was besieged and in the end captured by assault. Caesar who was nineteen years old at that time, was venerated after the battle and awarded with the corona civica which was traditionally given to those who risk their lives in order to save the life of a citizens. However, unfortunately for Caesar, being sent to Bithynian court by the propraetor, immediately before he assault on Mytilenae and his seemingly long sojourn at Nicomedes' Company caused to spread of rumors that he was the lover of the king. His return to Bithynia after a while and defending Nicomedes's daughter with an impressive oratory at a later date, reinforced the rumours. As a result, this scandal followed about Caesar through his life, and unfortunately for him, despite his successes in legislation, Politics, oratory and literature, he never got rid of the humiliations of his rivals.

This study is an attempt to a reconsideration on Caesar, it will Review the diversity among the classical and modern biographers on the topic at hand, at the light of Caesar's private life (sexual affairs) and even of personal appearance. In other words, it will try to explain whether Caesar was the Queen of Bithynia or Caesar as always.

Keywords: Caesar, Nicomedes IV, Queen of Bithynia, Mytilenae, Thermus.

Giriş

Önemli kişilerin yaşamöyküleri hep ilgi çekmiştir. Bizim bu çalışmada seçtiğimiz Gaius Iulius Caesar da işte böyle bir kişidir. Kökleri Romalıların Troialı atası Aeneas'a (*Αἰνεῖας*) kadar giden eski bir *patricius* (soylu) ailesinin oğlu olan Caesar (İÖ 12 Temmuz 100 - 15 Mart 44), genelde Dünya Tarihi'nin özelde ise Roma Tarihi'nin önemli simgesel kişiliklerinden biri olmuştur. Nitekim bugünden geriye dönüp baktığımızda, aynı şekilde hatırdan onunkadar yer edinen başka Romalılar içinde Marcus Antonius'u, Cicero'yu ve Augustus'u; başka milletlerden de belki Büyük İskender'i, Hannibal'i ve Cleopatra'yı sayabiliriz. Bu arada ilginçtir ki, aslında onlar da Caesar'ın öyküsünün parçalarıdır: Antonius onun emri altındaki komutanlardan biri, Augustus olarak tanınan Octavianus, yeğeni ve yasal mirasçısı, Cleopatra ise sevgilisiydi. Hatta günümüzde Latince bilmeyen birçok insan onun söylediği son sözleri dillerine pelesenk etmiştir: “*Et tu Brute!*” yani “*Sen de mi Brutus!*”¹

İÖ 100 yılının *Quintilis/Iulius* ayının *III. Idus*'unda (12 Temmuz) doğan Caesar, her tarih kitabının bahsettiği dolayısıyla da herkesin bildiği üzere, İÖ 44 yılının *Martius* ayının *Idus*'unda (15 Mart) *senatus* üyelerinin -yirmi üç kez sapladıkları- bıçak ve hançer darbeleri sonucu öldürülmüştür.² Bir başka deyişle, doğrusunu söylemek gerekirse Gaius Iulius Caesar, bebekliği sırasında Saturninus'un destekçilerinin katledildiği, çocukluğu sırasında Müttefikler Savaşı'nın patlak verdiği, ergenliğe ulaştığı sıralarda ise iç savaşın baş gösterdiği bir dönemde yaşamıştır. Sonuç olarak şunu söylemek mümkündür ki, Roma'nın hakkında en fazla bilgi sahibi olduğumuz dönemlerinden birinde, acımasız ve tehlikeli bir dönemde yani Cumhuriyet Dönemi'nde yaşamıştır. Hatta kendi ölümü de Roma'nın bu dönemi içinde olmuştur.

Gerçek olan şudur ki, Caesar büyük bir adamdı... Nitekim 56 yıllık hayatında birçok farklı rolle de bunu kanıtlamıştır: Kaçak, asker, esir, politikacı, general, avukat, asi, *dictator*, hatta tanrı... Bunların yanı sıra evlat, nişanlı, koca, baba, sevgili ve aldatan bir erkekti, Caesar. Örnek vermek gerekirse, politik açıdan, Roma tarihi üzerinde büyük etkisi olmuş ve dört buçuk yüzyıl süren Cumhuriyet rejiminin son bulmasında önemli bir rol oynamıştır.

Keskin zekâlı ve çok iyi eğitilidir, aynı zamanda çok da yetenekli; hitabet ve edebiyat alanlarında en ileri gelenlerle şanda ya at başı gitmiş ya da onları geçmiştir.³ Dolayısıyla Caesar üzerine hem antik hem de modern kaynaklarda çok şeyler yazılmış ve şimdi bu çalışmanın ışığında görüldüğü üzere de hala yazılmaya devam edilmektedir. Karakteri ve kişiliği üzerine de çok söz edilmiş: Cumhuriyeti yıkmış olmasına içerleyenler onu yermiş, Roma'yı sağlam bir idareye kavuşturduğunu düşünenler ise onu göklere çıkarmıştır. Söylendiğine göre, kişisel bakım konusunda oldukça titizmiş; saçlarını kestirmeye, sakalını traş ettirmeye özen göstermekle kalmaz, kimilerinin ayıpladıkları gibi, kıllarını da aldırır.⁴ Eğer çalışmamıza da konu olan Nicomedes'le yatak ilişkisi (?) bir yana bırakılırsa, ten tutkularına düşkünlüğü, bu uğurda eli açık olduğu, pek çok ünlü kadını evliyken bile baştan çıkarmış olduğunda herkes birleşmiştir.⁵ Olağanüstü hitabet yeteneğine eşlik eden heyecanlı jestleri, ince sesi ve yolsuzluktan yargılanan valilerin davalarındaki insafsızlığı sayesinde tanınan bir avukat haline gelmiş. Halası Iulia'nın ve karısı Cornelia'nın ölüsü başında *quaestor* olarak töre gereği kürsüde övgü konuşmasını sunmuş...⁶ Savaşlarda da önemli başarılar elde etmiş... Çünkü bütün iç savaşlarda *legatus*larınkini

¹ İnsanlar bu özdeyişi ihanete uğradıklarını hissettikleri zaman söylerler.

² Daha detaylı bilgi için bkz., C. Meijer, *Caesar: A Biography*, Trans. D. McLintock, Basic Books, London 2006, s. 23-24.

³ Caesar'ın bizzat kaleme aldığı, 15. yüzyılın sonlarına doğru yeniden keşfedilmiş ve yayımlanmış olan *Commentarii*, Latin edebiyatının en başarılı örnekleri arasındadır.

⁴ Suet. *Caes.* XLV.

⁵ Suet. *Caes.* L.

⁶ Suet. *Caes.* VI.

dışında hiçbir bozguna uğramamış ve kendisi çarpışmalardan hep çok başarıyla çıkmıştır.⁷ Sonra devletin durumunu düzenlemeye yönelip uzun süredir din adamlarının artık günü bildikleri gibi eklemesi yüzünden alt üst olmuş takvimi yeniden düzenlemiş ve böylece bir yıl 365 gün olmuş.⁸ Kılı kırk yarararak ve katı bir anlayışla adalet dağıtmış, yabancı mallara gümrük koymuş, tüketim sınırlaması yasasını özellikle uygulamış, yasak konmuş yiyecekleri bulunduranlara ve evlerine getirenlere karşı pazar yerinin çevresine nöbetçiler dizmiş.⁹ Elimizdeki örnekler bu kadarla kalmıyor... Daha başka örnekler de vardır: Erleri doğalarına, paralarına göre değerlendirmemiş, onlara yalnızca yiğitliklerine göre özdeş bir ciddilikle ve yargılayıcılıkla davranmış. Her yerde ve her zaman değil de düşman yakındaysa işi sıkıya almış.¹⁰ İç savaşa komuta ederken yengi kazandığında olsun şaşılmalı bir ölçülülük ve yumuşaklık göstermiştir. Pompeius, devletin yararını gözetmeyenlere düşman gözüyle bakacağını belirtirken, Caesar ortada olanları ve hiçbir kesimden olmayanları kendinden sayacağını söylemiştir.¹¹

Buna karşılık, Servius Sulpicius'un karısı Postumia'yı, Aulus Gabinius'un karısı Lollia'yı, Marcus Crassus'un karısı Tertulla'yı, dahası Gnaeus Pompeius'un karısı Mucia'yı baştan çıkarmakla kalmamış hatta eyaletlerdeki evli kadınlara bile yanaşmaktan geri kalmamıştır.¹² Bundan başka, Caesar yeryüzündeki bütün kralları, eyaletleri kendinden yana çekmek için kimilerine binlerce tutsak sunarak, kimilerine *senatusun* ve halkın görüşüne başvurmaksızın, nereye isterlerse, ne kadar isterlerse yardımcı birlikler göndermiştir. Üstüne üstlük Italia'nın, Gallia'nın, Hispania'ların, dahası Asia'nın ve Graecia'nın çok güçlü kentlerini bile özellikle yapılarla süsleyerek yani daha az çaba harçayarak herkesi şaşkına da çevirmiştir.¹³ Öyle sanıyorum ki, o ne komutanlıklarında ne de kamu yüksek görevlerinde kendini dizginlemeyi başarabilmiş. Bunun güzel bir örneği, Hispania'da *proconsul* olarak bulunurken, borcunu kapatmak üzere bağlaşıklarına para için avuç açmasıdır. Bu hususta diğer bir kanıt da Lusitania'lıların onun yönergelerine karşı çıkmalarına ve gelişinde ona kapılarını açmalarına karşın, birtakım kasabalarını düşmanca talan etmiş olmasıdır.¹⁴

Görülüyor ki hayatı tezatlıklarla dolu bir insan olan Caesar, doğduğu günden suikasta uğradığı 44 yılının 15 Mart'ına kadar olan çok cepheli 56 yıllık yaşamöyküsünde her zaman herkesin özellikle de düşmanlarının dikkatini çekmiştir. Bu cümleden olmak üzere, günümüzdekinden hiç de farklı olmayan Roma'daki o dönem politik tartışmaların tabiatını göz önünde bulunduracak olursak karşıtların onun başarılarını hazmedemedikleri için aleyhine küfürlü hakaretlerden tutun da aşırı ya da sapıkça tutkularla ilgili hikâyelerle yıpratma girişiminde bulunabilecekleri yadsınamaz bir gerçektir. Gerçekten, Caesar'ın yaşamı üzerine yazılmış iki orijinal yaşam öyküsünden¹⁵ de anlaşılacağı üzere, Caesar'ın kamusal kariyerinin gereksinimlerinden biri olan

⁷ Suet. *Caes.* XXXVI.

⁸ Suet. *Caes.* XL.

⁹ Suet. *Caes.* XLIII.

¹⁰ Suet. *Caes.* LXV.

¹¹ Suet. *Caes.* LXXV.

¹² Suet. *Caes.* L – LI.

¹³ Suet. *Caes.* XXVIII.

¹⁴ Suet. *Caes.* LIV.

¹⁵ Bu eserler, Roma İmparatorluk Çağı'nın en önemli ve çok yönlü - yaşamöyküsü, tarih ve ahlak felsefesi yazarı-Hellen yazarlarından biri olan Plutarkhos (Λούκιος Μέστριος Πλούταρχος [İS yak. 46 – yak. 120])'un *Bioi Parállēloi* (*Bioi Parállēloi* [*Paralel Yaşamlar*]) ve bir süre İmparator Hadrianus'un sekreterliğinde de bulunmuş olan, avukat ve Romalı yaşamöyküsü yazarı Suetonius (Gaius Suetonius Tranquillus [İS yak. 75 – yak. 150])'un *De vita XII Caesarum* (*On İki Caesar'ın Yaşamöyküsü*)'udur. Plutarkhos, özdeş alandan eşdeğer bulunduğu bir Hellen ile bir Romalıyı ele almış, bir de ikiye (Agis – Cleomenes ile Gracchus Kardeşler) olmak üzere 22 çift, toplam 46 gerçek yaşamöyküsü anlatmıştır. Suetonius da belli bir dönemde kamunun en başındakileri tanıtmaya yeğlemiştir. Yapıtta birincisi *consul*, 11'i *princeps* olan 12 "başkan" tanıtılmıştır: Caesar, Augustus, Tiberius, Caligula, Claudius, Nero, Galba, Otho, Vitellius, Vespasianus, Titus ve Domitianus. Bu iki antik yaşamöyküsü yazarının ortak üç kahramanı vardır: Plutarkhos'un Aleksandros'a koşturduğu Caesar ile ikili olarak değil de tek tek yer verdiği dört kişiden ikisi, Galba ile Otho. Görüldüğü üzere, her iki yazarın ortak kahramanlarından biri Caesar'dır.

askerliğe başladığı gençlik yıllarında (İÖ 81), Asia’da Bithynia Kralı IV. Nicomedes ile aralarında yaşanan bir olay, Caesar’ın kariyerinin ilerleyen dönemlerinde siyasi rakipleri için fazlaca koz sağlamış. Böylece, genç Caesar’ın yaşlı Nicomedes’in karısı olduğu yani “*Bithynia Kraliçesi*” olduğu dedikodusu da Caesar’ın hayatı boyunca yayılmıştır. Anlatılan hikâyeye göre, Caesar, Sulla’nın askerlerinin elinden kurtulduktan bir süre sonra yurtdışına çıkmış, *dictator*ün ölümüne kadar da Roma’ya dönmemişti. Bu sırada kamusal kariyerinin gereksinimlerinden biri olan askerliğe başladı. İlk görev yeri, *Provincia Asia* valisi Marcus Minucius Thermus’un yanındı. Caesar’ın babası yaklaşık on yıl önce bu eyalete vali atandığından, aile ismi eyalet sakinlerince bilinmekte ve bölgenin ileri gelen şahısları ile kurulmuş önemli ilişkiler genç adama miras kalmıştı. Thermus, Sulla’nın yandaşları arasında önemli bir mevkideydi ve Caesar, kısa zamanda valinin *contubernalesi*¹⁶ arasına girmiş, yani onunla birlikte yemek yiyen ve onun verdiği görevleri yerine getiren genç adamlardan biri olarak seçilmişti. Thermus’un esas görevlerinden biri Mytilenae (Midilli) kentini mağlup etmektir. Mytilenae’ye saldırmadan önce Thermus, *contubernalesi* Caesar’ı Roma ile ittifak içinde bulunan Bithynia kralı IV. Nicomedes’in sarayına gidip Roma kuşatmasını destelemek amacıyla bir savaş gemisi filosu göndermesini sağlamakla görevlendirdi. Yukarıda da belirttiğimiz üzere, genç Caesar’ın babasını tanıyan yaşlı kral Nicomedes, genç adamı sarayında oldukça sıcak bir şekilde karşılamıştır. Hatta Caesar da olasılıkla karşılaştığı gerek lüks gerekse Hellen kültürünün etkisi sonucunda kendisine verilen emirleri gerçekleştirmek için sarayda gerekenden çok daha fazla zaman geçirmiş. İşte bu olay, Caesar’ı kiskanen politik rakiplerine ne yazık ki fazlaca koz sağlamış. Böylece Caesar’ı kiskanen muhalifler, genç Caesar’ın yaşlı Nicomedes’in sarayında gereğinden uzun zaman geçirmesini ikilinin arasında yaşanan bir aşk ilişkisi olduğu yolunda söylentiler yaymışlar ve Caesar’ın ilişkide pasif ortak olduğunu öne sürmüşlerdi.

Bu noktada sormamız gereken soru, bu cinsel ilişki hikâyesi doğru mu değil mi?

İşte şimdi bu noktadayız: Biz, bu çalışmada, Caesar üzerine yazan tüm yaşamöyküsü yazarlarının görüşlerine de yer vererek, Caesar’ın Nicomedes ile olan hikâyesinin doğru olup olmadığını açıklığa kavuşturmaya çalışacağız. Ancak hemen belirtelim ki gerek antik gerekse modern yaşamöyküsü yazarlarınca bu soruya ne yazık ki net bir cevap verilebilmiş değil. Bu nedenle biz bu makalede, Caesar üzerine bir kez daha düşünerek, “*Bithynia Kraliçesi mi?*” yoksa “*her daim Caesar mı?*” Hangisi doğru? Gerçeği ortaya çıkarmaya çalışacağız. Bunun için de öncelikle Caesar’ın siyasal gelişimi, toplumsal ilişkileri gibi tarihsel bakımdan birçok önemli olayı geri plana iten ve tüm hayatı boyunca peşini bırakmayan bu hikâyenin ortaya çıkmasına neden olan Mytilenae kuşatması sırasında olanları sonra da Caesar’ın görünüşü, giyimi kuşamı, tutum ve davranışlarını ve cinsel kimliğini ele almak gerekecek. Aynı zamanda bugünün olduğu kadar tarihin de bir gerçeği olan “homoseksüellik” yani “eşcinsellik/oğlancılık” olgusunun Roma Cumhuriyet Dönemi’nin de gerçeği olup olmadığını elimizdeki kaynaklar ışığında incelemeye gayret göstereceğiz.

Elimizdeki kaynaklar oldukça sorunludur. Gerek Roma Cumhuriyet Dönemi gerekse Caesar’ın gençlik sonrası hayatı hakkında anlatılacaklar bir kitabı doldurabilecekken, bebeklik ve gençlik yıllarını doğru biçimde anlatmak zordur, çünkü elimizdekiler doğumu, bebeklik, çocukluk ve gençlik yıllarını anlatan tek satırlık cümlelerden ibarettir. Bereket versin ki, Caesar’ın 20’li yaşlardan sonraki hayatı, daha önce de belirttiğimiz gibi, İS 2. yüzyılda Klasik yazında iki yaşamöyküsü tarafından aktarılmıştır. Roma Cumhuriyet Dönemi ve Caesar üzerine, günümüzde de sayısız kitap ve makale vardır, ama benzer biçimde bunlarda da Caesar’ın “*Bithynia Kraliçesi mi?*” yoksa “*her daim Caesar mı?*” olduğu hakkında kesin doğru bir bilgi verilmemiştir. Biz,

¹⁶ *contubernales* (*contubernalis*, is, masc./fem.): Çadır arkadaşı; generale hizmet eden kurmay subay. Bkz., Sina Kabağaç – Erdal Alova, *Latince Türkçe Sözlük*, Sosyal Yayınlar, İstanbul 1985; C. T. Lewis, *An Elementary Latin Dictionary*, Oxford University Press, Oxford 1985, s. 131.

buna rağmen, burada, Caesar üzerine yazan tüm yaşamöyküsü yazarlarının görüşlerine de yer vererek bu soruya cevap arayacağız.

Şimdi, yukarıdaki bu anlatımdan hareketle, Caesar'ın ailesi ve 20'li yıllara kadar olan hayatı hakkında bildiklerimizi tutarlı bir bütün oluşturacak şekilde özetlemek istiyorum.

Şeceresini Anchises ve Venus'e¹⁷ dayandıran Gaius Iulius Caesar¹⁸, Roma takvimine göre *Idus Quinctilis*'in üç gün öncesinde, Gaius Marius ile Lucius Valerius Flaccus'un *consullüğünde* yani modern takvime göre İÖ 100 yılının 13 Temmuz'unda doğmuştu.¹⁹ *Patriciuslar* ailesinden Gaius Caesar ile Aurelia'nın oğluydu. Halası Iulia, atlı sınıfından bir ailenin oğlu olan Gaius Marius ile evliydi. Ancak hemen belirtelim ki, Goldsworthy'un 2006'da yazıp Türkçeye "*Caesar*" olarak 2014'te çevrilen yapıtında da dediği üzere, Caesar'ın gençlik yılları hakkında fazla bilgi sahibi değiliz fakat o dönemde Roma aristokrasisi hakkında sahip olduğumuz bilgiler doğrultusunda bu boşlukların bir kısmını doldurabiliyoruz. Bize öyle geliyor ki, Caesar evde doğar doğmaz ailesinin evindeki sunakta ateşler yakılmış ve ebeveynlerinin kabul edildiğini gösteren bir dizi ayinlerin yer aldığı ritüel gerçekleştirilmiştir. Yetiştirilirken ilk yıllarda, diğer aristokrat ailelerin bebekleri gibi, annesi Aurelia'nın kendi sütüyle beslenmiş olması olasılığı oldukça düşüktür.²⁰ Tıpkı diğer aristokrat ailelerde olduğu gibi Caesar'ı da büyük ihtimalle köleler arasında bir sütanne emzirmiştir. Ancak Caesar'ın bakımı konusunda annesi Aurelia'nın etkisi büyük olmuştur. Bu konu hakkında İS 56-120 yılları arasında Roma'da yaşamış hatip, avukat, senatus üyesi ve tarihçi olan Tacitus²¹, Aurelia'yı örnek göstererek şunları yazmıştır: "*Eski zamanlarda her adamın meşru oğlu parayla tutulmuş bir dadının odasında değil, annesinin kucağında ve dizinin dibinde yetişirdi. Bir anneye verilebilecek en yüce paye, eviyle ilgilendiği ve kendini çocuklarına adadığıydı... Böyle bir kadının önünde onu kırmadan ne alçakça bir şey söylenebilir ne de kötü bir şey yapılabilirdi. Sofu ve hamarat bir şekilde hem çocuklarının eğitimini ve yapması gereken şeyleri gözetir, hem de eğlencelerini ve oyunlarını düzenlerdi. Gracchus kardeşlerin annesi Cornelia işte tam bu şekilde çocuklarını yetiştirmişti. Aurelia, Caesar; Atia da Augustus için aynısını yapmıştı. Bu anneler, soylu oğullarını işte bu şekilde yetiştirdiler.*" Görülüyor ki, çocuk yetiştirme sanatı zamanına göre azalmış olan Tacitus'a göre, en iyi ebeveynler bir başka deyişle model anneler Cornelia ve Atia ile birlikte

¹⁷ Gaius Marius'la evlenen halası Iulia için İÖ 69'da düzdüğü övgü konuşmasında halasının ve babasının her iki soyunu şöyle anlatmaktadır: "*Halam Iulia'nın ana soyu krallardan gelir, baba soyu ölümsüz tanrılara uzanır. Nitekim Ancus Marcus'tan kral Marcius'lar gelmiştir, annesi bu adı taşıyordu: Iulius'lar Venus'tan gelir, ailemiz bu soydandır...*" Suet. *Caes. VI*. Demek ki, aile, adlarının Troia'nın istilasından sonra İtalya'ya yerleşen Aeneas'ın oğlu Iulus'tan geldiğini iddia ediyordu. Aeneas, bilindiği üzere, ölümlü Anchises ile tanrıça Venus'ün oğluydu ve bu nedenle de Iulii ailesinin tanrısal bir yönü vardı. Bkz., A. Goldsworthy, *Caesar*, Çev: Efe Kurtluoğlu, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2014, s. 30.

¹⁸ Caesar, bir Roma vatandaşının hakkı olan üç isme (*tria nomina*) sahipti. Ön ad (*praenomen*), bir ailenin herhangi bir ferdi tanımlamakta ve gayri resmi sohbetlerde kullanılmaktaydı. Çoğu ailede olduğu gibi Caesar da babasının ve büyükbabasının adları olan Gaius adını almıştı. İkinci ve ana isim (*nomen*) ise en önemlisiydi, çünkü kişinin bağlı olduğu klanı ya da aile grubunu belirtmekteydi. Üçüncü isim (*cognomen*) ise aile ağacının hangi dalından geldiğini belirtmekteydi. Bu durumda Gaius Iulius Caesar, zengin/soylu sınıfa (*patricius*) sahip olan Iulii ailesine sahipti.

¹⁹ Bu tarih, yani Gaius Marius ile Lucius Valerius Flaccus'un *consullüğü*, "şehrin kuruluşunun" (*ab urbe condita*) 654. yılıydı, yani İÖ 100 yılı. *Quinctilis* ayı da beşinci anlamına gelen *quintus* kelimesiyle ilişkili olup Cumhuriyet'in beşinci ayı, yani Temmuz ayıydı. Bilindiği üzere, Roma'da aylar *Martius* (Mart) ayıyla (ki bu ay da Caesar'ın *dictatorluğu*nün ilerleyen dönemlerinde *Iulius* olarak değiştirilecekti) başlardı. Bu durumda, Gaius Iulius Caesar, modern takvime göre İÖ 100 yılının 13 Temmuz'unda doğmuştur. Roma takvimi için bkz., Bülent İplikçioğlu, *Eskibatu Tarihi I: Giriş, Kaynaklar, Bibliyografya*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1997, s. 21-22.

²⁰ Roma toplumunda, yeni doğan bir bebeğin (*infans natus*), anne sütü (*lac matris*) ile beslenmesi, bebeğin bedensel gelişimi kadar zihinsel ve kişisel gelişimi bakımından da önemliydi. Ancak Roma yazınından günümüze ulaşan kaynaklarda üst sınıf Romalı kadınların bebekleri, çoğunlukla o sırada emzirmekte olan köleler, azatlılar ya da durumu iyi olmayan özgür yurttaşlar tarafından beslenmişlerdi. Nitekim Roma yazınındaki örnekler, Geç Cumhuriyet Dönemi'nden itibaren sütannelerden faydalanma oranının, özellikle soylu ve varlıklı kadınlar arasında oldukça yaygınlaştığını göstermektedir. Bkz., Serap Kalaycıoğulları, "Roma yazınında Emzirme: Anne Sütünün Bebeğin Bedensel ve Zihinsel Gelişimine Etkisi", *AÜ DTCF Dergisi*, C. 56, S. 2, 2016, s. 319-325.

²¹ Tac. *dial. 28.6*. Gerçekten de Aurelia'nın çocuk Caesar üzerindeki nüfuzu oldukça kuvvetliydi. Nitekim bu nüfuz Caesar'ın hayatının ileri dönemlerinde de devam etmiştir. Tarihi kaynaklara göre, Caesar, 30 yıl boyunca dul hayatı sürmüş olan annesi Aurelia'yı kaybettiğinde 46 yaşındaymış.

Aurelia'ydı. Sonuçta anneler ve annelik idealine oldukça uyan Aurelia gibileri Roma'da büyük saygı görmüştür.

Roma'da yedi yaşından itibaren öğrenci kabul eden okullar olmakla birlikte zengin aileler için eğitim ve öğretim aile içinde gerçekleşirdi: Kız ve erkek çocuklarına da aynı şeyler öğretilirdi. Dersler arasında ise okuma, yazma, basit hesap ve matematik vardı. Caesar da yaşlıları gibi aile içinde bu derslerden oluşan bir eğitim öğretim alarak haysiyetli, dindar ve erdemli biri olarak hayata hazırlanmıştır. Öğretiminin ikinci evresinde Marcus Antonius Gniphos adlı Hellenistik Doğu'dan gelmiş ve İskenderiye'de öğretim görmüş olan bu hocadan iki lisanla (Latince ve Hellenice) yetiştirilmiştir. Böylece birçok aristokrat yaşlıları gibi öğretiminin bu evresinde iki dilde edebiyat ve belagat dersleri almıştır. Bu bilgiye dayanarak, Suetonius'un da yazdığı üzere, güzel söz söylemede en ileri gelenlerle şanda ya at başı gitmiş ya da onları geçmiş olduğunu söyleyebiliriz.²²

Ekleme gerekir ki, fiziksel idman da akademik eğitim gibi pratik bir şekilde yapılmaktaydı. Goldsworthy'un aktardığına göre, Hellenistik dünyada atletik mükemmeliyet, kendi içinde bir hedef olarak kabul edilmekte ve yetişkinliğe hazırlığın bir parçası olarak görülmekteydi. *Gymnasium*larda egzersiz çıplak yapılır ve birçok poliste bu kurumlar eşcinselliği överdi ancak bu iki durum da Romalıların aklına çok yatmamaktaydı. Romalılar için egzersiz formda kalmak için yapıldı ve askerlikle ilişkisi oldukça kuvvetliydi.²³ Bu tip idmanlar genellikle Savaş Tanrısı Mars'a adanmış olan *Campus Martius*'ta yapılırdı. Caesar da yaşlılarıyla birlikte bu düzlükte koşmuş, Tiber Irmağı'nda yüzmeyi, kılıç ve mızrak kullanmayı ve aynı zamanda ata binmeyi öğrenmiştir. Suetonius'un yazdığına göre, insaninkine benzer ayaklı, parmak gibi ayrı ayrı toynaklı olağanüstü bir atı vardı, evinde doğduğunda, *haruspex*ler, bunun efendisi için yeryüzü egemenliğinin belirtisi olduğunu bildirince, onu üzerine titreyerek beslemiş, hiçbir biniciyi üzerine bindirmeyen ata ilk o binmiş; sonradan *Venus Genetrix* tapınağının önüne onun bir yontusunu dikmiştir.²⁴ Plutarkhos'a göre de ata binmek onda doğal bir yetenektir. Elleri arkada olmasına rağmen büyük bir kolaylıkla atını sürebilirdi. Hatta Gallia Savaşları sırasında emirlerini at üstünden yazdırmayı adet edinmişti.²⁵ Demek oluyor ki, binicilikteki ustalığına da diyecek yoktu.

Görülüyor ki, ününe ve Roma'nın hakkında en fazla bilgi sahibi olduğumuz dönemlerden birinde yaşamış olmasına karşın Caesar'ın doğumu, bebekliği ve çocukluğu ne yazık ki büyük boşluklar içerir. Ancak hemen belirtelim ki, eğer Plutarkhos ve Suetonius'un çalışmaları bize ulaşmasaydı, Caesar'ın bu dönemlerinden de haberimiz olmayacaktı. Dolayısıyla ben de bu çalışmayla uğraşırken onlardan yardım aldığım için kendimi şanslı sayıyorum. Fakat ne yazık ki, her iki yazarın da yaşamöykülerinde eksiklik söz konusudur. Her iki yaşamöyküsüne de bir göz atacak olursak, Plutarkhos'un yaşamöyküsü Sulla'nın Roma'ya hâkim olduğu sıralarda, Caesar'ın Cinna'nın kızı Cornelia'nın peşinde koştuğu yıllardan; Suetonius'un yaşamöyküsünün ilk kitabı ise Caesar'ın 16. yaşıyla başlar. Sonuç olarak, baştan birkaç *caput*ta (başlık) Caesar'ın doğumu, bebekliği ve çocukluğu gibi hayatının ilk yılları hakkında bilgiler olmadığı için her iki yaşamöyküsü de eksik olmalıdır. Ancak hemen belirtelim ki, bu olumsuzluklara rağmen her iki yazar da Caesar'ı insan olarak iyisiyle kötüsüyle, bilinen bilinmeyen yanlarıyla ele almışlar. Gerçekten, Plutarkhos ve Suetonius olmasaydı Caesar'ın saç başı, yüzü gözü, boyu posu, tepeden tırnağa dış görünüşü, giyimi kuşamı, evlilikleri, doğası, konuşması, özel yaşantısı, içyüzü ve dış vurması, iyi kötü yanları, tutum ve davranışları hakkında bilgilerimiz bugün oldukça zayıf kalacaktı yani az şey biliyor olacaktık.

²² Suet. *Caes.* LV.

²³ Goldsworthy, *age*, s. 38.

²⁴ Suet. *Caes.* LXI.

²⁵ Plut. *Caes.* XVII.4-5.

Şimdi Bithynia kralı yaşlı Nicomedes'in Romalı genç aristokrat Caesar'ı iğfal ettiğine ilişkin söylentinin ortaya çıkmasına yol açan olayın yaşandığı İÖ 80 yılına yani Caesar'ın 20'li yaşlarına gidiyoruz. Bu, Caesar'ın “*Bithynia Kraliçesi mi?*” yoksa “*her daim Caesar mı?*” olduğu sorusuna yanıt verebilmek içindir.

Suetonius'a ve bizim de yukarıda belirtmiş olduğumuza göre, genç Caesar askerliğe *Asia Minor*'da²⁶ Marcus Minucius Thermus'un birliğinde başlamıştır. M. Minucius Thermus, Lucius Licinius Murena'dan²⁷ sonra Sulla tarafından Küçük Asia'nın yönetimi için yetkili temsilci ve komutan olarak atanan *Provincia Asia*'nın *propraetor*uydu. Bu sırada, Roma'nın en tehlikeli ve en amansız düşmanı Pontus Kralı VI. Mithradates Eupator'un Roma ile girdiği Birinci Mithradates – Roma Savaşı'nda Mithradates'e olan sadakatleri Manius Aquilius'u ve diğer Romalıları zincirleyerek Mithradates'e teslim etmeleri nedeniyle Mytilenae (Midilli) halkı Romalılar nezdinde hainliğiyle ün kazanmıştı. Ancak İkinci Mithridates – Roma Savaşı'nda, IV. Mithradates'in yenilmesine rağmen, yine de Romalılara karşı başarıyla direniyordu. Bunun üzerine Thermus'un asıl görevi, teslim olmayı reddeden Mytilenae kentini kuşatmaktı. Genç Caesar, Asia Valisi M. Minucius Thermus tarafından Roma ile ittifak içinde bulunan Bithynia'ya yaşlı Kral Nicomedes'e gidip Mytilenae seferini desteklemek amacıyla bir savaş gemisi filosu göndermesini sağlamakla görevlendirildi. Yaşlı kral Nicomedes, babasını tanıdığı bu genç adamı oldukça sıcak bir şekilde karşıladı, hatta anlatılanlara göre, Caesar, olasılıkla karşılaştığı gerek lüks hayat gerekse Hellen kültürünün etkisi sonucunda kendisine verilen emirleri gerçekleştirmek için gerekenden çok daha fazla Nicomedes'in sarayında kalmıştı. Bu görüşme sonrasında Mytilenae'nin ele geçirilmesindeki yardımlarından dolayı da daha ilk askeri seferini yapan Iulius Caesar, Asia Valisi M. Minucius Thermus tarafından *corona civica*²⁸ ile ödüllendirilmiştir.²⁹

Ancak hemen belirtelim ki, Mytilenae kuşatması sırasında yaşanan bu olay, yaşlı Nicomedes'in genç Caesar'ı baştan çıkardığı, kralın hizmetkârları tarafından Caesar'ın kraliyet yatak odasına götürülerek, pahalı mor giysiler içinde altın bir divan üzerinde Nicomedes'i beklemek üzere bırakıldığı şeklinde çıkan bir söylentiye dönüştü. Özetle, genç Caesar yaşlı Nicomedes'in yatağını paylaşmakla suçlandı. Aşağıda daha ayrıntılı göreceğimiz üzere de bu dedikodu, Caesar'ın hayatı boyunca kazanacağı birçok askeri hatta politik olayları geri plana itti

²⁶ Gerçekten, Romalıların devraldığı, zengin bir miras idi; hem doğal zenginliklerin hem de gelişmiş önemli endüstrilerin varlığı, ülkeyi Roma İmparatorluğu'na o zamana değin katılmış eyaletlerin en değerlisi yapmıştır. 60 yılı aşkın bir süre pespaye valiler ve ağızlı vergi toplayıcılarının elinde bunaltıcı bir cendereye sokulmuş hatta bunun ötesinde Pontus Kralı Mithridates'in ordularınca üç yıl ülke ekonomisi büyük sıkıntı çekmiş olsa da... İşte tüm bu olumsuzluklara karşın, Cicero'nun Roma halkına verdiği bir söylevde Pergamon için söylediği sözler bu konuda önemli bir kanıttır. Magie'nin Cicero'nun söyleviden özetleyerek aktardığı sözler “(...) *toprağının zenginliği, ürünlerinin çeşitliliği, otlaklarının genişliği ve dışsatımlarının miktarı açısından tüm diğer ülkeleri geçtiğini (...)*” şeklindedir. Bkz., D. Magie, *Anadolu'da Romalılar 2: Batı Anadolu ve Zenginlikleri*, Çev: Nezh Başgelen – Ömer Çapar, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2002, s. 1.

²⁷ L. Licinius Murena, Birinci Mithradates – Roma Savaşı sırasında özellikle Pire kuşatması ve Khaironeia ile Orkhomenos muharebelerinde gösterdiği yararlılıklardan dolayı Sulla tarafından bu göreve atanmış olsa gerek. Diğer komutan ise *proquaestor* olarak atanmış olan Lucius Lucullus'tur. Bkz., Murat Arslan, *Mithradates VI Eupator: Roma'nın Büyük Düşmanı*, Odin Yayıncılık, İstanbul 2007, s. 267, dn. 1194; ayrıca bkz., s. 268-281.

²⁸ Meşe yapraklarından yapılan ve savaşta bir kimsenin yaşamını kurtaran kişiye verilen çelenktir. Kurtarılan asker, meşe yapraklarından ördüğü tacı (meşe; Iuppiter'in kutsal ağacıydı) minnet borcunun açık göstergesi olarak hayatını kurtaran askere sunardı. Caesar'ın zamanında bu nişan orduya komuta eden *magister* tarafından verilmekteydi. Ancak hemen belirtelim ki, bu çelenk gelişigüzel bahşedilen bir nişan değildi ve onu kazanan şahıs, saygıyla karşılanırdı. Bu çelenk, askeri törenler ve Roma'daki festivaller sırasında takılırdı. Örneğin İkinci Kartaca Savaşı sırasında Roma *Senatus*u birçok üyesini kaybedip yeni üye arayışına girdiğinde *corona civica* ile ödüllendirilmiş kişiler en çok rağbet görenler arasındaydı. Bkz., Arslan, *age*, s. 283, dn. 1261; Goldsworthy, *age*, s. 68.

²⁹ Modern tarihçiler ve günümüz yazarları arasında ortak kamu Mytilenae'nin Asia Valisi Thermus tarafından ele geçirildiği yönündedir. Bununla birlikte, Suetonius (*Caes. II*)'de Mytilenae'nin sadece Thermus tarafından ele geçirildiğini söylemektedir. Livius (*perioch. 89*) ise, sadece uzun süredir Romalılara karşı direnen adanın alındığını bildirir. Mytilenae'nin alınmasına ilişkin en detaylı bilgi Plutarkhos (*Luc. IV. 1-3*)'de verilmekte olup, açık bir şekilde adanın Lucullus tarafından nasıl zapt edildiği anlatılmaktadır. Konuya ilişkin olarak ayrıca bkz., Arslan, *age*, s. 282.

ve özel hayatını da etkileyerek ölene kadar peşini bırakmadı. Hatta muhalifleri daha da ileri gitti ve Caesar'a "*Bithynicam reginam*" yani "*Bithynia Kraliçesi*" sıfatını bile yakıştırdılar.

Bu noktada sormamız gereken soru; bu durum acaba Caesar'ın yaşamöyküsünü yazan antik yazarlarca ve onları izleyen modern yaşamöyküsü yazarlarınca bizlere nasıl aktarılmıştır?

Bu soruyu ulaşılabildiğimiz yayınlar çerçevesinde kolayca yanıtlayabiliriz. Caesar'ın ölümünden yaklaşık 150 yıl sonra yaşayan iki antik yaşamöyküsü yazarından Hellen soylu Plutarkhos, eserinin girişinde bu söylentiye hiç değinmez. Yazar, Caesar'ın Roma'dan ayrıldıktan sonra sadece kısa bir süreliğine Nicomedes ile kaldığını şu iki kısa cümle ile bize anlatır: "*Caesar daha sonra deniz kıyısına gitti ve bir gemiye binerek Bithynia kralı Nikomedes'in yanına sığındı. Kısa bir süre burada kaldıktan sonra yeniden denize açıldı ve Pharmakusa Adası yakınlarında korsanların eline düştü.*"³⁰ Öte yandan Plutarkhos'un aksine meslektaşı Romalı Suetonius ise eserinde bizlere şunları aktarır: "*Caesar, askerliğe Küçük Asya'da praetor Marcus Thermus'un birliğinde başladı; donanmayı getirmek için onun tarafından Bithynia'ya gönderilip de Nicomedes'i yanında uzun süre kalınca, krala karılık ettiği dedikodusu da çıktı; yanaşması olan bir azatlısından sözde borç almak üzere, birkaç gün sonra Bithynia'ya dönmesiyle bu söylenti büyüdü. Askerliğinin geri kalan bölümünde oldukça iyi bir ün kazandı, Mytilenae'in ele geçirilmesi üzerine Thermus'ca yurttaşlık tacıyla ödüllendirildi.*"³¹

Açıkça anlaşılacağı üzere, Suetonius, Plutarkhos'tan ayrılır, hatta Caesar'ın Nicomedes'e karılık ettiğini bir başka deyişle, genç Caesar'ın yaşlı Nicomedes ile olan bu ilişkide pasif ortak olduğunu yazar. Ayrıca bu söylenti, yine Suetonius'un aktardığına göre, Caesar'ın kısa bir süre sonra yanaşması olan bir azatlısından sözde borç almak üzere, birkaç gün sonra tekrar Bithynia'ya dönmesiyle de giderek büyümüştür.

Suetonius'un aktardığına göre, Caesar'ın Nicomedes'le yatak ilişkisi, Romalı ünlü hatip ve şair Licinius Calvus'un çok iyi bilinen şu dizelerine de yansımıştır: "*Gün oldu her şeye kavuştu / Caesar'ın oğlancısı ve Bithynia*" Bu cümlelerin devamında yani Suetonius eserinin aynı bölümünde birbiri ardına yayılan diğer söylentileri ise aynen şu şekilde aktarmaktadır: "*Dolabella'nın ve baba Curio'nun konuşmalarını, Dolabella'nın "kraliçenin kuması", "kral tahtırevanının iç yatağı", Curio'nun ise "Nicomedes'in genelevi (kapatması)", "Bithynia'nın yosması" sözlerini geçiyorum. Bibulus'un hani şu görev arkadaşı için "Bithynia ecesi önceleri bir krala, şimdi bir krallığa gönlünü kaptırmış" biçimindeki edictum'larını bir yana bırakıyorum. Yine o zaman Marcus Brutus'un anlattığına göre, akıl sağlığı yerinde olmayan, aklına eseni söyleyen Octavius adlı alaycı biri ise çok kalabalık bir toplantıda Pompeius'a "kral" deyip onu "kraliçe" diye esenledi. C. Memmius ise adlarını belirttiği Romalı birkaç tecimenin yer aldığı büyük bir şölende, Nicomedes'e öbür nonoşlarıyla birlikte içki sunuculuğu ettiğini yüzüne vurdu. Cicero ise, kimi mektuplarında "Korumacılarca krallık yatağına götürülmüş, altın yatağa güvez rengi giysisiyle uzanmış, Venus'un soyundan gelme birinin Bithynia'da gençliğinin çiçeği soldurulmuş" diye yazmakla kalmayıp üstelik bir gün senatoda Nicomedes'in kızı Nysa'yı savunmasında, kendisine kralın yaptığı iyilikleri dile getiren Caesar'a: "Onun sana ne verdiği, senin ona ne verdiğin bilinirken ne olursun bırak bunları." dedi. Son noktayı koyalım: Gallia yeni töreninde onun erleri, arabayı izlerken gülünç biçimde çığırtdıkları türküler arasında çok yaygın olan şu da vardı: "Gallia'lıları Caesar, Caesar'ı Nicomedes tepeledi: / Bakın, Gallia'lıları tepeleyen Caesar yeni kutluyor şimdi, / Caesar'ı altına alan Nicomedes kutlamıyor yengisini."*"³²

Böylece Caesar ile Nicomedes arasında yaşananlara ilişkin söylentinin iki antik yaşamöyküsü yazarı tarafından nasıl aktarıldığı sorusu cevaplanmış oluyor.

Şimdi, sorumuzun ikinci kısmına yani Gelzer, Meier, Kamm ve Goldsworthy gibi günümüz Caesar yaşamöyküsü yazarlarının nasıl anlattıkları sorusuna cevap bulmaya geçebiliriz.

Görülüyor ki, yukarıda adlarını saydığımız modern yaşamöyküsü yazarları genellikle Suetonius'un anlattıklarına benzer anlatımlarda bulunmuşlardır. Bir başka deyişle, hemen hemen tüm modern yaşamöyküsü yazarlarının yazdıkları, genç Caesar'ın yaşlı Nicomedes'in sarayında gerekenden daha uzun zaman geçirmesinin onun kralla bir aşk ilişkisi yaşadığına ilişkin iddiaların çıkmasına yol açtığı şeklindedir. Örnek vermek gerekirse, Roma Cumhuriyeti'nin siyaseti ve

³⁰ Plut. Caes. I. 3-4.

³¹ Suet. Caes. II.

³² Suet. Caes. XLIX.

toplumuyla ilgili çalışmalarıyla tanınan İsviçreli-Alman bir klasik tarihçi Matthias Gelzer (1886 – 1974), yazdığı yaşamöyküsünde tıpkı Plutarkhos gibi Caesar'ın Bithynia'ya yaptığı ziyarete kısaca değinerek Caesar'ın saray hayatına katılımının onun hakkında yakışsız şakaların oluşmasına yol açtığını anlatır.³³ Bu hususta en çarpıcı örnek, Münih Üniversitesi, Eskiçağ Tarihi Profesörü Christian Meier (1929 -)'dir. Meier, Suetonius'a daha yakın açıklamalarda bulunmuş ve Caesar'ın bir deniz filosu getirmek amacıyla Bithynia Kralı Nicomedes'e gönderildiğinde, genç Caesar'ın yaşlı Nicomedes ile aynı yatağı paylaştığı söylentisinin çıktığını ve Caesar'ın hayatı boyunca rakipleri ve askerleri tarafından da alaycı şakalara hedef olduğunu anlatır.³⁴ Yine bir başka modern yaşamöyküsü yazarı, İngiliz yayıncı, yazar ve tarihçi Antony Kamm (1931 – 2011) de Caesar'ın yaşamöyküsünde onun Nicomedes'e kendini teslim ettiği şeklinde skandal sözlerin ortaya çıkmasına sebep olacak kadar sarayda uzun bir zaman geçirmiş olduğunu yazar.³⁵ Son olarak İngiliz tarihçi Adrian Goldsworthy (1969 -) de 2006 tarihli *Caesar: The Life of a Colossus* (Türkçesi 2010 tarihli *Caesar*) adlı yapıtında, Caesar'ın yaşamını, etkileşim kurduğu birçok kurum bağlamında ana hatlarıyla belirtirken incelediği çalışmasında, Memmius ve Cicero'nun anlattıklarını tekrarlayarak şunları aktarır. Memmius, büyük bir partide, Roma şehrinde bir grup tüccarın katıldığı bir içki âleminde, adlarını da verdiği tüccarların gözünün önünde Caesar'ı kralın sakisi olmakla suçlamıştır. Cicero ise kimi mektuplarında (bu mektuplar günümüze ulaşmamıştır) Caesar'ın bu yönüne istemese de “Korumaların kralın yatak odasına götürdükleri Caesar, erguvan renkli giysisiyle altın bir yatağa uzanmış ve Venus'ün oğlu Bithynia'da bekâretini kaybetmiştir”; “ayrıca bir gün Senatus'ta Nicomedes'in kızı Nysa'yı savunurken ve kralın kendisine yaptığı iyilikleri anımsatırken, Cicero şunları demiştir: “Yalvarırım, bunları bırak, onun sana, senin de ona ne verdiğin iyi biliniyor” diyerek değinmiştir.³⁶

Görülüyor ki, günümüz yaşamöyküsü yazarları da tıpkı antik yaşamöyküsü yazarları gibi Caesar'ın “*Bithynia Kraliçesi mi?*” yoksa “*her daim Caesar mı?*” olup olmadığı konusunda ne kendi aralarında hem fikirler ne de net bir cevap verebilmişler.

Caesar üzerine yazan yaşamöyküsü yazarlarını gözden geçirdiğimize göre, şimdi değerlendirilmesi gereken bir başka noktaya geçebiliriz. Acaba Caesar'ın dış görünüşü, giyimi kuşamı, tutum ve davranışları, özel hayatı nasıldı? Bunların hakkında çıkarılan söylentiyle bir ilişkisi var mıydı? Bu soruya cevap verebilmek için yine Caesar üzerine yazılan yaşamöykülerini gözden geçirmek gerekiyor. Bereket versin ki, elimizdeki kaynaklar incelendiğinde bu konuda da yol gösterici en önemli kaynaklar yine Plutarkhos ile Suetonius ve onları izleyen modern yaşamöyküsü yazarlarıdır.

Suetonius'un yazdığına göre, Gaius Iulius Caesar, boylu boslu, pırıl pırıl kara gözlüymüş, sağlığı yerindeymiş, sadece son zamanlarda ikide bir ansızın bayılıyormuş. Hatta işlerini görürken iki kez sara nöbeti tutmuş. Kendine bakmada oldukça titizmiş, saçlarını kestirmeye, sakalını traş ettirmeye özen göstermekle kalmaz, kimilerinin ayıpladıkları gibi, istenmeyen tüylerini de aldırırılmış. Kendisini çekiştirenlerin sık sık şakalarına konu ettiği kelliğinden kaynaklanan biçimsizliğine hiç mi hiç dayanamazmış. İşte bu yüzden seyrekleşmiş saçlarını arkadan öne getirmiş. Caesar, yine Suetonius'un aktardığına göre, giyim kuşamıyla da göze çarparmış. Püsküllü şeridi ellerine kadar inen önü kırmızı şeritli bir giysi (*laticlavus*) giyermiş. Üzerine de epeyce gevşek olmak üzere hep kuşak bağlarmış.³⁷ Demek oluyor ki, Caesar'ın giyim kuşamı da

³³ M. Gelzer, *Caesar: Politician and Statesman*, with an English translation by P. Needham, Review by R. Stuveras, Harvard University Press, Cambridge 1968, s. 22.

³⁴ Meier, *age*, s. 15-16.

³⁵ A. Kamm, *Julius Caesar: A Life*, Routledge, London 2006, s. 66.

³⁶ Goldsworthy, *age*, s. 69-70; ayrıca bkz., Suet. *Caes. XLIX*: “*remove istaec, oro te, quando notum est, et quid ille tibi et quid illi tute dederis.*”

³⁷ Nitekim Sulla'nın soylular kesimini ikide bir uyarın şu sözü de buradan çıkmıştır: “*Kuşağı gelişi güzel bağlı oğlardan sakının*”. Suet. *Caes. XLV*.

kişiliği gibi kendisini başkalarından ayıran bir özellikmiş. Doğrusunu söylemek gerekirse, Caesar'ın stili birazcık züppeceymiş...

Ancak hemen belirtelim ki, elimizde yazılı kaynaklar dışında Caesar'ın çok sayıda portresinin yer aldığı büstler ve sikkeler de bulunmaktadır. Fakat ne var ki, bu büst ve sikkelerin hepsi onu orta yaşlı bir adam olarak betimlemektedir.

Bize öyle geliyor ki, Caesar'ın dış görünüşü –garip kıyafetleri ve bakımlı olması- bu söylentinin tutmasında ve yayılmasında etkili olmuş olabilir!

Diğer taraftan dönemin belgeleri incelendiğinde görülüyor ki, Caesar'ın hayatına giren pek çok ünlü kadın olmuş ve her biri yaşamında önemli etkilerde bulunmuş. Bu kadınlar, anlatılanlar doğruysa, Caesar'ın kurduğu politik ve askeri bağlantılarda etkili olmakla birlikte, zaman zaman izlediği yolu da şekillendirmişlerdir. Bu noktada şunu da özellikle belirtmemiz gerekmektedir ki, Caesar'ın özel yaşamı hakkında çok fazla bilgi veren Suetonius, Caesar'ı evli kadınlarla bile aşk yaşayan, hatta çocuk sahibi olmak amacıyla istediği sayıda istediği kadınla evlenebilmesine izin veren özel bir yasa çıkarttıran çapkın bir devlet adamı olarak tasvir etmiştir.³⁸ Yine Suetonius'a göre, Caesar'ın birlikte olduğu kadınlar arasında Cicero'nun dostu, avukat Servius Sulpicius Lemia Rufus'un karısı Postumia, Gnaeus Pompeius'un destekçisi Aulus Gabinus'un karısı Lollia, *triumvir* Marcus Licinius Crassus'un karısı Tertulla, dahası Gnaeus Pompeius'un karısı Mucia vardı. Ancak hemen belirtelim ki, adları anılan bu evli kadınlar arasında en çok Marcus Brutus'un annesi Servilia'yı sevmiş hatta son *consullüğünde* ona 6.000.000 *sestertiusluk* inci almıştır.³⁹ Eklemek gerekir ki, eyaletlerdeki evli kadınlara bile yanaşmaktan geri kalmamıştır. Nitekim Gallia yeni töreni sırasında erlerin yinelediği şu ikili, elimizdeki örnekler içinde en çarpıcısıdır: “Gözetin karılarınızı, kentliler: Dazlak bir zampara getiriyoruz oraya; karı kız uğruna çarçur ettin Gallia'da buradan ödünç aldığın altını.”⁴⁰ Kraliçelerden de sevdikleri olmuş... Caesar'ın müttefiki, iç savaş sırasında Pompeius'a karşı Caesar'a destek veren Bogud'un karısı Mamelania'lı Eunoe ve en çok da Ptolemaios Hanedanı'nın son hükümdarı, Aegyptus Kraliçesi, VII. Cleopatra'yı sevmiş.⁴¹

Caesar'ın yaşadığı bu aşklar, öyle anlaşılıyor ki, politik ilişkilerinde lehine ya da aleyhine bir durum oluşturmuş... Demek oluyor ki, Caesar, kadınlarla kurduğu ilişkilerinde açıkça politik konumunu ve bağlarını güçlendirme amacını gütmüştür.

Yazdığımız bu cümlelerin doğruluğunu kanıtlayabilecek en iyi örnek ise kendi yaptığı evliliklerdir. Suetonius, Caesar'ın daha *praetexta* yani mor kenarlı *toga* giyerken nişanlandığı atlı sınıfından varsıl bir ailenin Cossutia adında bir kızından söz eder ve Caesar'ın babasını yitirdikten sonraki yıl ondan boşandığını aktarır.⁴² Ancak hemen belirtelim ki, genel olarak Caesar'ın üç evlilik yaptığı kabul edilir. İlk karısı, İÖ 87'den 84'e kadar dört yıl boyunca Roma'da *consul*

³⁸ Serap Gür Kalaycıoğulları, *Klasik Dönem Yazarlarında Roma Kadınının Tasviri*, İmge Kitabevi, İstanbul 2017, s. 182-183.

³⁹ Suet. *Caes. L*; ayrıca bkz., Gür Kalaycıoğulları, *age*, s. 183.

⁴⁰ Suet. *Caes. LI*.

⁴¹ Suet. *Caes. LII*; Cleopatra'nın hayatı ve Caesar ile olan ilişkisi hakkında bkz., Eylem Güzel, *Tarihsel Bir Kişilik Olarak VII. Cleopatra (M.Ö. 69-30)*, (Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi), Denizli 2017, s. 78 -100; s. 137-147.

⁴² Genel olarak Caesar'ın üç evlilik yaptığı kabul edilir ve Cossutia bu kadınlar arasında yer almaz. Ancak Serap Gür Kalaycıoğulları, Cossutia hakkında Plutarkhos ve Suetonius'a dayanarak şunları söyler: “Suetonius'un Caesar ile Cossutia'nın ayrılığında bahsederken “boşanmak” anlamına gelen *dimittere* fiilini kullanması ve Plutarkhos'un, Pompeia'yı, Caesar'ın Cornelia'dan sonraki üçüncü karısı olarak tanıması, Caesar'ın nişanlısı Cossutia ile kısa bir evlilik yaptığı düşüncesini doğurmaktadır. Suetonius'un yazdığına göre, Caesar babasını yitirdiğinde 16 yaşındaymış. Bu durumda, Caesar 17 yaşındayken Cossutia'dan ayrılmıştır. Bkz., Gür Kalaycıoğulları, 2017: 183-184, dn. 190. Ancak bununla birlikte, çoğu araştırmacı ve bilim adamı Caesar'ın sadece Cossutia ile nişanlandığını ve onunla hiç evlenmediğini ileri sürer. Eğer evlenmişlerse de bu tür genç evlilikler Romalılar arasında çok yaygın olmasa da imkânsız da değildir.

olarak görev yapan ve Sulla ile Marius arasındaki iç savaşta⁴³ halk yanlısı Marius'a en büyük desteği veren Lucius Cornelius Cinna'nın kızı, Cornelia Cinna'dır. Caesar politik kariyerinin daha başında evlendiği Cornelia Cinna sayesinde hem onunla evli kaldığı süreçte hem de onun ölümünden sonraki süreçte sergilediği tutumuyla halkın desteğini ve sempatisini kazanmış, Marius taraftarlarını arkasına almıştır. Hatta Sulla, İÖ 82 yılında *dictator* olduğunda, kimi zaman tehdit kimi zaman da rüşvet yoluyla bu evliliği bozmak istemiş, ancak Caesar, ne olursa olsun Cornelia'dan boşanmamıştır. Böylece en başından beri Halkçılar (*Populares*) ile kendisi arasında siyasal bir bağ meydana gelmiştir.⁴⁴ Tarihi kaynaklara göre, Cornelia genç yaşta, Caesar'ın *quaestor* olduğu yıl, hayatını kaybetmiş (İÖ 69). Yine kaynaklara göre, Caesar genç yaşta ölen karısının ve Gaius Marius'un aynı yıl ölen karısı yani kendi öz halası Iulia'nın cenaze törenlerinde töre gereği kürsüde övgü konuşması (*laudatio*) yaparak halkın desteğini ve takdirini kazanmıştır.⁴⁵ Ayrıca Caesar bu şekilde halası Iulia ve eşi Cornelia ile birlikte Marius'u ve Cinna'yı onurlandırmış, hem Sulla ve soylulara karşı tutumunu ortaya koymuş hem de özellikle halası Iulia'yı överek kendi köklerini de yüceltmıştır.⁴⁶

Cornelia'nın cenaze töreninin ardından, *quaestor* olarak Hispania'ya giden Caesar (İÖ 69/68), burada *praetor* Vetus'un yanında çalıştıktan sonra Roma'ya dönmüş ve İÖ 88 yılı *consulü* Pompeius Rufus'un kızı Pompeia ile evlenmiştir.⁴⁷ Kuşkusuz amacı, Pompeius ile bağlarını pekiştirmektir. Nitekim İÖ 65'te *aedilis*,⁴⁸ İÖ 63'te *pontifex maximus* (başrahip) seçilerek soylu rakiplerini utandırmış. İÖ 62'de de *praetorlülğe* yani yürütme yetkisine sahip ve yargı işlerine de bakan yüksek devlet görevliliğine seçilmişti. Ancak aynı yıl yankı uyandıran bir rezalet ortaya çıkmış; Caesar'ın evinde düzenlenen ve yalnızca kadınların katılabildiği *Bona Dea*⁴⁹ ayininde, Appius Clodius Pulcher'in kadın kılığında Pompeia'nın odasında yakalanması üzerine Caesar, derhal karısından boşanmış ve Clodius'un aleyhine şahitliğe çağrıldığında da konu hakkında hiçbir şey bilmediğini söylemiştir.⁵⁰ Bu ifadesi üzerine, Plutarkhos'un aktardığına göre, Caesar'a karısını neden boşadığı sorulunca, Caesar da kendi karısı hakkında hiçbir şüphe bulunmaması gerektiğini söylemiştir. Yine Plutarkhos'un aktardığına göre, kimileri Caesar'ın asıl düşüncelerinin böyle olduğunu kimileri ise Clodius'u kurtarmak isteyen halka yaranmak için böyle davrandığını iddia etmiş. Sonuçta Clodius 30'a 28 oyla hakkındaki tüm suçlamalardan aklanarak beraat etmiştir.⁵¹

⁴³ Roma'da o sıralarda iki parti vardı: Birincisi daima güçlü olan Sulla taraftarlarının partisi (*Optimates*), ikincisi ise hemen hemen yok olmuş durumdaki Marius taraftarlarının partisi (*Populares*). Caesar, Marius'un partisini güçlendirmek istiyordu. Plut. *Caes.* VI. 1.

⁴⁴ Plut. *Caes.* I.1; Suet. *Caes.* I; ayrıca bkz., *Oxford Antikçağ Sözlüğü*, Ed. M. C. Howatson, Çev: Faruk Ersöz, Kitap Yayınevi, İstanbul 2013, s. 161.

⁴⁵ Plut. *Caes.* V.2-5; Suet. *Caes.* VI; üstelik karısını överek Roma'da o güne kadar sadece ölen yaşlı kadınlar için uygulanan bir geleneği genç bir kadın için uygulamış olur.

⁴⁶ Gür Kalaycıoğulları, *age*, s. 184.

⁴⁷ Plut. *Caes.* V. 3; Suet. *Caes.* VI; ayrıca bkz., *Oxford Antikçağ Sözlüğü*, s. 161.

⁴⁸ *aedilis* (*aedilis*, *is*, *masc.*): Roma'da kamu işlerinin kontrolü, çarşı ve pazarlardaki ağırlık ve ölçülerin denetimi, güvenlik, itfaiye teşkilatı ve festivallerin düzenlenmesinden sorumlu devlet görevlisi (*magistrat*). Bkz., Kabağağaç – Alova, *age*, s. 20; Lewis, *age*, s. 21.

⁴⁹ Romalıların İyilik Tanrıçası. Ona Hellenler de taparlar. Phrygialılar da bu tanrıçayı kendilerine mal etmek için onun Midas'ın annesi olduğunu iddia etmişlerdir. Romalıların kendi tanrıçalarının aslında bir orman perisi olduğunu ve daha sonradan Faunus (İyilik tanrısı, tarlaların ve sürülerin koruyucu tanrısı) ile evlendiğini söylerler. Hellenler ise onun Dionysos'un annesinin perisi olduğuna inanırlar ve onu ismiyle anmazlar. Kadınlar, tanrıça için ayin yapacakları yeri asma dallarıyla örterler. Ayin devam ettiği sürece toplantı yerine hiçbir erkek giremez. Kadınların ayinleri Orpheus ayinlerine benzemektedir. *Consul* ya da *praetorun* evinde yapılan ayin başlarken *consul* ya da *praetor* de dâhil olmak üzere evdeki tüm erkekler dışarı çıkarılır. Kadın tek başına kaldıktan sonra evi bir güzel süsler. En önemli ayin gece yapılır. Oyunlar oynanır, eğlenceler düzenlenir (Plut. *Caes.* IX – X). Caesar'ın karısı Pompeia ve *Bona Dea* skandalı için ayrıca bkz., Gür Kalaycıoğulları, *age*, s. 187-189.

⁵⁰ Caesar'ın *praetor* olarak görev yaptığı bu yılda yani İÖ 62 yılında ayini Pompeia düzenliyordu. Bkz., Plut. *Caes.* X; Suet. *Caes.* VI; Gür Kalaycıoğulları, *age*, s. 185; ayrıca bkz., *Oxford Antikçağ Sözlüğü*, s. 161.

⁵¹ Plut. *Caes.* X; ayrıca bkz., Gür Kalaycıoğulları, *age*, s. 189.

İÖ 62 yılında Pompeia'dan boşanan Caesar, *consul* olduğu İÖ 59 yılında, Cornelia'dan olan kızı Iulia'yı, Bibulus'a saldırısında başlıca yardımını gördüğü nişanlısı Servilius Caepo'dan ayırıp Gnaeus Pompeius ile evlendirmiş; kendisi de bir sonraki yıl *consul* olacak olan Lucius Calpurnius Piso Coesonius'un kızı Calpurnia ile üçüncü evliliğini yapmıştır.⁵² Bu evlilik de öyle görülüyor ki, Caesar'ın o andaki ve gelecekteki konumunu düşünerek yaptığı yine politik bir evliliktir. Zira aşağıdaki satırlarımızda da göreceğimiz üzere, Caesar bu şekilde gücüne güç katmayı amaçlamıştır.

Bunu izleyen 16 yıl boyunca birbiri ardından gerçekleşen olaylar zaman sırasıyla şöyledir: İÖ 56'da Caesar, Gallia'nın fethinin tamamlandığını düşünmüş,⁵³ İÖ 55 ve 54 yıllarını Germania ve Britannia seferlerine çıkararak geçirmiş.⁵⁴ Bu arada yine İÖ 56'da Luca'da Pompeius ve Crassus ile ittifakını yenilemiş, Pompeius ve Crassus birlikte İÖ 55 yılı *consulü* olmuşlar ve Caesar'ın komutanlık süresini beş yıl daha uzatmışlar. Ancak Crassus'un İÖ 53'te Parthlarla savaşırken ölmesiyle devletin başında yalnız Pompeius ile Caesar kalmış.⁵⁵ İkisi arasında bir bağ oluşturan Pompeius'un karısı Iulia da bir yıl önce doğum yaparken ölmüş. İÖ 53'te Gallia'da yer yer görülen direnme hareketleri İÖ 52'de Vercingetorix'in önderliğinde bir genel ayaklanmaya dönüşünce Caesar, askerlik hayatının en zorlu çarpışmalarından sonra ayaklanmayı bastırmış ve böylece İÖ 50'de Gallia'da asayiş tamamıyla sağlanmıştı. Bu arada Roma'daki toplumsal çalkantılar, İÖ 52 için Pompeius'un tek başına *consul* atanmasına yol açmış. Pompeius'un aldığı önlemler arasında Caesar'ın Roma'ya gelmeden *consullüğüne* adaylığını koymasına olanak tanıyan bir yasaya rağmen *Senatus*'un ve *consul* C. Marcellus'un önerileri sonucunda Pompeius, Caesar'ın karşısında yer almış. İÖ 49 yılının Ocak ayında da Caesar ordusuyla birlikte Rubicon Irmağı'nı geçerek iç savaşı başlatmıştır.⁵⁶

Caesar, İÖ 49 – 48 yılını savaşlarla (Dyrrhachium'da Pompeius'un güçlü ordusuna yenilmiş, Pharsalus'ta ise Pompeius'u yenmiş⁵⁷) geçirmiş ve İÖ 48'de karşısındaki son engel olan Pompeius'u da bertaraf etmişti.⁵⁸ Pharsalus'ta kazandığı zaferin haberi Roma'ya ulaşınca, pratikte sınırsız bir güce sahip olmuş ve bu kez bir yıllığına *dictator* atanmış. İÖ 48 kışı İskenderiye Savaşı (*Bellum Alexandrium*) ile geçmiş, artık sevgilisi olan VIII. Cleopatra'nın Mısır tahtında yerini pekiştirmek için çarpışmış.⁵⁹ Bu durum Pompeius yandaşı güçlere yeniden toparlanma fırsatı vermiş. Bunun sonucunda Caesar, Roma'ya dönmeden önce Suriye'den ve Pontus'tan geçerek⁶⁰, ünlü Mithradates'in oğlu Pontus kralı Pharnakes'in üzerine yürümüş ve onu Zela'da (Tokat'ın Zile ilçesi) yenmiş. Zaferin ne kadar kısa sürede kazanıldığını da Roma'daki dostlarından Amantius'a yazdığı mektuptaki “*veni, vidi, vici*” (“*geldim, gördüm, yendim*”) cümlesiyle gururla

⁵² Plut. *Caes.* XIV. 5; Suet. *Caes.* XXI; Gür Kalaycıoğulları, 2017: 185. Caesar, İÖ 61'deki başarılı Hispania Ulterior valiliği sayesinde askerlik deneyiminin azlığına karşın, bir komutan olarak ününü pekiştirdi, borçlarını kapatma olanağı buldu. Roma'ya geri dönünce Pompeius ve Crassus ile resmi olmayan bir ittifak (Birinci *Triumvirlik* [Üçler Birliği]) yaptı (Plut. *Caes.* XIII. 2; Suet. *Caes.* XIX). İÖ 59'da Bibulus ile birlikte *consul* seçildi, ama Bibulus'un vetolarını hep açıkça hiçe saydı (Plut. *Caes.* XIV. 1; Suet. *Caes.* XIX – XX). Çıkarttığı yasalarla Pompeius ile Crassus'un kişisel hırslarını doyurdu, kendisi de İÖ 58'de Illyricum (Dalmaçya), Gallia Cisalpina (Kuzey İtalya) ve Gallia Transalpina (Güney Fransa) valiliğini üstlendi. Bkz., *Oxford Antikçağ Sözlüğü*, s. 162.

⁵³ Plut. *Caes.* XVIII – XX; Suet. *Caes.* XXV.

⁵⁴ Plut. *Caes.* XXII – XXVI; Suet. *Caes.* XXV.

⁵⁵ Plut. *Caes.* XXVIII. 1-2; Suet. *Caes.* XXVI.

⁵⁶ Plut. *Caes.* XXXII. 6; Suet. *Caes.* XXXII.

⁵⁷ Plut. *Caes.* XLII – XLV; Suet. *Caes.* XXX.

⁵⁸ Meijer, *age*, s. 22.

⁵⁹ Plutarkhos'un yazdığına göre, İskenderiye Savaşı'nın nedenleri üzerine tarihçilerin değişik yorumları vardır. Kimileri bu savaşın Caesar'ın Cleopatra'ya aşkı yüzünden çıktığını söylerler. Ancak bu şöreti ve kişiliği için çok tehlikeliydi. Kimilerine göre ise savaşın nedeni Mısır kralı ve Pothenus adlı bir harem ağasıydı. Harem ağası, kralın yanında büyük itibar kazanmıştı. Pompeius'u öldürdükten sonra Cleopatra'yı kovmuş ve Caesar'a pusu kurmuştu. Bkz., Plut. *Caes.* XLVIII. 3-5.

⁶⁰ Plut. *Caes.* L. 2; Suet. *Caes.* XXXV.

göstermiştir.⁶¹ Roma'da üçüncü kez *dictator* seçilen Caesar, yılsonunda Afrika'ya hareket etmiş ve İÖ 46'da orada Thapsus yakınlarında Pompeius yandaşlarını yenilgiye uğratmıştır. Roma'ya dönüşünde Caesar'ın *dictator*lüğü on yıl daha uzatılmış.⁶² Bundan sonra Caesar, ivedilik taşıyan reformları yaşama geçirmek için yasalar çıkarmaya yönelmiştir.⁶³

Doğrusunu söylemek gerekirse, Caesar şaşırtıcı yeteneğini, çalışma gücünü Roma'nın yararı için kullanmış. Yeniden bir düzen sağlanmış, ekonomide sorunlar giderilmeye başlanmış, taşra halklarına yurttaşlık hakkı verilmesi konusunda cömert davranmış ve Senatus üye sayısını da İtalya dışından olanları da dâhil ederek 9.000'e çıkarmıştır. Ancak ne yazık ki, birçok tasarısını özellikle de Parthlara karşı bir sefere çıkmayı gerçekleştirememiştir. Bize öyle geliyor ki, bu olumsuzluklara İÖ 44 yılının Şubat'ında *dictator perpetuus* (ömür boyu dictator) seçilmiş olsa da Pompeius'a karşı kazandığı zaferden sonra pozisyonunun herkes tarafından kabul edildiğini sanması ve siyasi rakiplerini saf dışı bırakma gereği görmemiş olması neden olmuştur. Özetle, bu hareketleri, Cumhuriyetçi cephenin kendisine karşı tavır almasına yol açmış ve ne yazık ki İÖ 44 yılının *Martius* ayının *Idus*'unda, Brutus ve Cassius tarafından düzenlenen bir suikast sonucunda da 23 bıçak ve hançer darbesiyle öldürülmüştür.⁶⁴

Caesar, 56 yaşında Pompeius'tan dört yıl sonra ölmüştür. Bu da Caesar'ın yaşamöyküsünü yazan Suetonius'un satırlarına şöyle yansımıştır: "Aşağı yukarı herkes onun neredeyse düşündüğü gibi bir ölümü olduğunda birleşti. Nitekim bir gün Cyrus'un son hastalığında ölüm töreni için birtakım buyruklar vermiş olduğunu Ksenophon'da okuyunca, kendisi için bu denli yavaş ölüm biçimini beğenmemiş, birdenbire, çabuk gelenini istemişti, öldürülmeden bir gün önce de Marcus Lepidus'un evindeki yemekte yaşamın en güzel nasıl sonu ermesi konusu açılınca, seçimini 'ansızın ve beklenmezken' biçiminde ortaya koymuştu. Öldüğünde elli altı yaşındaydı, yalnız karar mevkündekilerin değil, halkın da inanişıyla tanrılar arasına katıldı. Kalıtıcısı Augustus'un onun onuruna düzenlediği ilk oyunlar sırasında, üst üste yedi gün, günün on birinci saatine doğru doğan bir kıvrıklı yıldız belirdi, bunun Caesar'ın gökyüzüne kabul edilen ruhu olduğuna inanıldı; işte bu nedenle yontusuna, başının üstüne bir yıldız kondu. Öldürüldüğü senato yapısının duvarla çevrilmesine ve Martin *Idus*'una (15 Mart) *Parricidium* (baba canına kıyma) adı verilmesine, senatonun hiçbir zaman o gün toplanmamasına karar verildi. Canına kıyıcların ise hiçbiri onun ardından üç yıl yaşadı, yaşamadı; eceliyle ölmedi. Hepsi mahkûm oldu, her birinin yaşamı başka türlü son buldu, kimininki deniz kazasında, kimininki çarpışmada, birkaçı Caesar'a kıymış olduğu kamayla kendini öldürdü."⁶⁵

Epey ilerledik, bize klavuzluk edecek bir yaşamöyküsü çerçevesinde belki de fazla kanıt ulaştık. Ancak ne yazık ki, "Caesar Bithynia Kraliçesi mi?" yoksa "her daim Caesar mı?" sorusuna henüz net bir cevap veremedik. Bize öyle geliyor ki, bu soruya net bir cevap verebilmek için değerlendirilmesi gereken son bir nokta da Roma toplumunda eşcinselliğe nasıl bakıldığıdır.

Eşcinsellik/Homoseksüellik, bilindiği üzere, bir türün bir bireyinin, kendisiyle aynı cinsiyetten bir diğer bireye karşı romantik veya cinsel bir çekim hissetmesi ya da bu iki birey arasında cinsel etkileşim yaşanmasıdır. Bu, bir tarihsel olgudur. Bugünün olduğu kadar tarihin de bir gerçeği olup antikçağlardan günümüze kadar hemen her toplumda karşımıza çıkmıştır.⁶⁶ Ancak burada şu

⁶¹ Plut. *Caes. L. 2*;

⁶² Meijer, *age*, s. 22.

⁶³ Suet. *Caes. XXXVIII – XLIV*.

⁶⁴ Plut., *Caes. LXVI. 1-5*; Suet., *Caes. LXXX – LXXXI*; Meijer, *age*, s. 22.

⁶⁵ Suet. *Caes. LXXXVII – LXXXIX*.

⁶⁶ "İnsan topluluklarının tarihsel gelişimleri incelendiğinde, avcı-toplayıcı toplumlarda mülkiyet kavramının olmadığı birçok etnografik araştırma ile tespit edilmiştir. Sürekli konar-göçer bir hayat süren toplumların zaten beraberlerinde fazla bir "mülk" taşınması mümkün değildir. İnsanların yerleşik hayata geçmesiyle beraber sürekli aynı mekânda kalması, ev ve mülk kavramını da beraberinde getirmiş, mülkün gelecek nesillere devri söz konusu olmuştur. Bununla beraber cinselliğin de üreme ile ilişkisi ve artık ekonomik erki elinde tutan erkeğin mülk varislerinin kendi "kanından" olması daha da önem kazanmıştır. Bu görüşe göre, erken bundan sonra kadını kendi "mal"ı olarak görmeye başlayarak hem tek eşliliği kurumsallaştırmış hem de üremenin –veraset bağlamında değerli olması açısından- değerini artırarak eşcinselliği tabulaştırmıştır.

Eşcinsel ilişkiler konusunda –yukarıda bahsedilen primat cinselliği dışında- tarih öncesi dönemlere ait elimizde çok fazla bilgi olmamasına rağmen, tarihsel dönemler için giderek artan belgesel veriler bulunmaktadır. Örnek vermek gerekirse, tarihin doğduğu Mezopotamya ve Yakındoğu coğrafyasında eşcinsel ilişkilere farklı yaklaşımlar olduğu bilinmektedir. Tarihin ilk epik şiiri sayılabilecek olan *Gılgamış Destanı*'nda yer alan *Enkidu-Gılgamış* ilişkisinin

gerçeğin altını çizmekte fayda vardır: Eşcinsellik, Akdeniz çevresinde Hristiyanlık öncesi beş yüz yıllık bir dönemde yükseliş dönemini yaşamış, İsa'dan sonraki yıllarda da sınıfsal ve toplumsal gelişiminin doruk noktasına ulaşmıştır.⁶⁷

Bu cümleden olmak üzere, eşcinsellik konusunda en zengin kaynaklardan birine sahip olan kuşkusuz antik Hellen uygarlığıdır. Nitekim belgeler yanında sanat eserleri de antik Hellen eşcinselliği konusunda oldukça geniş bilgiler sunmaktadır.⁶⁸ Gerçekten de antik Hellen uygarlığı, eşcinselliğin kurumlaştığı ve toplumsal nitelik kazandığı ilk uygarlık olması bakımından diğerlerinden ayrı bir konumdadır. Kuşkusuz bu nedensiz değildir: Antik Hellen, gelişmiş meta ekonomisine ulaşmış sınıflı bir toplumdur. Gelişen meta ekonomisiyle, emek ürünlerinin ve insan emeğinin bir metaya dönüşmesi sonucu antik Hellas'ta kölecilik, egemen üretim biçimi olmuştur.⁶⁹

Eşcinselliğin sınıfsallaşma olgusuna koşut olarak hiyerarşik bir niteliğe sahip olduğunu gösteren bir diğer Akdeniz uygarlığı da kuşkusuz antik Roma uygarlığıdır. Ancak hemen belirtelim ki, antik Hellen'de öğretmen-öğrenci, asker-komutan konumları arasında eğitim bilimsel örtülerle üzeri örtülmüş eşcinsel ilişki,⁷⁰ Roma'da köleci toplumun bir getirisi olarak, sınıfsal temelde efendi-köle ilişkisi ve hukuku kapsamında yalnız ahlak kuralları bağlamında değil, fakat hukuk kuralları ve yaptırımlarla da bir hiyerarşiye dayandırılmıştır. Bir başka deyişle, efendi ile köle arasında özele indirgenen eşcinsellik, düzene egemen sınıf olan köle sahiplerinin sınırlarını belirleyen hukuk anlayışıyla efendi-köle hukukunun bir konusu olmuş, sonuçta eşcinsellik ve oğlancılık yasallaşmıştır. Yani egemen sınıf kendi köleleriyle düşüp kalkarken, dayanağı, devletin özgür yurttaşlar arasında eşcinsel ilişkiyi yasakladığı yasa olmuştur. Fakat yasa, ahlaksal bir içerikteymiş gibi görünse de gerçekte yasaklanan, o yasa'yı yapan sınıfların sömürüsü dışında yaşanacak olan cinselliklerdir.

Bu konuda yol gösterici en önemli kaynak, İÖ 17'de İmparator Augustus tarafından kabul edilen *Lex Iulia*'dır. Eşcinsellik bu yasada suç sayılmış ve yasaklanmış, ancak yine de engel olunamamıştır. Çünkü burada hukukun sınıfsallığı olgusu, yasaların hangi sınıfın çıkarlarını koruduğu gerçeğini karşımıza çıkarmaktadır. Roma'da yasak hep sıradan ve yoksul insanlar için geçerliydi. Oysa varsıllar için bunlar herhangi bir yaptırım gücüne sahip değildi. Konumuz özelinde burada yeri gelmişken şu gerçeğin de altını çizmekte fayda var: Roma'da tıbbi kaynaklarda ve satirlerde, kadın eşcinselliğine yer verilmiş olduğu halde bu konu yasa koyucuyu ilgilendirmemiş ve dolayısıyla Roma'da eşcinsellik sadece erkeklerle ilgili olarak değerlendirilmiştir. Muhtemelen bu durum erkek egosunu ihlal etmemiş, bu nedenle de yasal

homoerotik okunabileceğini birçok bilim insanı kabul etmiştir. Gilgamiş'a bir "arkadaş" olarak yaratılan Enkidu'nun ölümünden sonra Gilgamiş'ın ağıtı nerdeyse bir "kadın"ın ağıtıdır. Gilgamiş, kendini yerden yere atar, giysilerini parçalar, saçını yolar. Bu hususta diğer bir örnek de İÖ 2. binyıl içerisinde kuzeyde Assur, güneyde ise Babil olarak tanımlanan Mezopotamya uygarlıklarında, Babil'in eşcinselliğe daha ılımlı yaklaşımı göze çarparken Assur yasalarında eşcinsellik cezalandırılmıştır. Aynı dönem içerisinde diğer önemli uygarlık olan Hititlerde de eşcinsellik karşıtı bir yasa yoktur.

Değerlendirilmesi gereken bir başka uygarlık da Mısır'dır. Mısır'ın eşcinsellik konusundaki yaklaşımı bazı arkeolojik kalıntılar ve tarihi belgelerden bilinmektedir. Bu kadim uygarlığın mitolojisinde yer alan önemli tanrılardan Seth ve Horus'un hikâyesi ilginç bir örnek sunmaktadır. Her ikisi de erkek tanrılar olan Seth ve Horus, Seth'in Horus'u baştan çıkarma girişimiyle farklı bir boyut kazanır. Bu hikâyede Seth, Horus'u baştan çıkarmayı başaramaz, ama Horus'a "arkan ne güzelmiş" der. Seth, Horus'u evine yemeğe çağırır ve bu buluşma Seth'in Horus'un bacakları arasına boşalmasıyla sonuçlanır." <https://www.yeniduzen.com/antik-cagda-escinsellik-kisa-bir-bakis-81420h.htm> (E.T. 23.08.2021); Eşcinselliğin toplumsal tarihi için de bkz., Oksaçan, 2012.

⁶⁷ Halit Erdem Oksaçan, *Eşcinselliğin Toplumsal Tarihi*, Tekin Yayınevi, İstanbul 2012, s. 97.

⁶⁸ Anıl Mutluay, *Arkaik ve Klasik Dönemlerde Ege Dünyasında Homoseksüellik*, (Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Manisa 2018.

⁶⁹ Tarihte ve günümüzde, eşcinsellik, bilindiği üzere, toplumların üretim biçimleri, iktisat durumları ve sınıfsallaşmanın doğrudan bir sonucu olarak ortaya çıkmış ve biçimlenmiş bir olgudur. Özetle, eşcinselliğin temel belirleyeni sınıfsallık ve toplumsallıktır. Daha detaylı bilgi için bkz., Oksaçan, *age*, s. 15 vd.

⁷⁰ Antik Hellen'de eşcinsellik için bkz., Oksaçan, *age*, s. 64 -95.

düzenleme ihtiyacı duyulmamış. Özetle, eşcinsellik Roma'da sadece erkeklerle ilgili olarak değerlendirilmiştir. Yasalara göre de erkek eşcinselliği, doğrusunu söylemek gerekirse sadece *stuprum* teşkil ettiğinde suç kabul edilmiştir. Bu, hür Romalı erkeğin şiddete maruz kalması ya da ayartılmasıdır. Erkek köle veya fahişelerle ilişki ise suç değildi.⁷¹ En çarpıcı örnek ise, ünlü hatip ve devlet adamı Cicero'nun kölesi Tiron ile kurduğu oğlanlı ilişkidir.

Yukarıdaki bu anlatımdan hareketle, sonuç olarak elimizdeki 'çok kısıtlı' bilgiye dayanarak, eşcinsellik ve oğlanlılığın Roma döneminde, eski Hellen'deki eğitim bilimsel anlamını yitirdiğini artık aşık olunan güzel delikanlının özgür bir yurttaş değil de bir köle olduğunu, delikanlılara aşkın yerini de onlara sahip olma duygusunun aldığını söyleyebiliriz.

Antik Roma toplumunda eşcinsellik ile ilgili olarak bu genel bilgileri aktardıktan sonra şimdi eldeki kanıtlar ışığında "Caesar Bithynia Kraliçesi mi?" yoksa "her daim Caesar mı?" sorusunu iki üç satırda cevaplamaya geçelim.

Şimdi tekrar İÖ 1. yüzyıla dönelim, bu, geriye bakıp Caesar'ın yaşamını o dönem Roma toplumunun çerçevesine yerleştirerek neyi, niçin, nasıl yaptığını görmek içindir.

İÖ 100'de Roma'da doğdu. İÖ 59'da ilk *consullük* görevine seçildi. İÖ 49'da Roma *dictator* oldu. İÖ 44'te suikast sonucu öldürüldü.

Caesar, eylemleriyle Roma Cumhuriyeti'nin Roma İmparatorluğu'na dönüşmesinde kritik bir rol oynamıştır. Aineias'ın oğlu Iulius'tan ve dolayısıyla, soyunun tanrıça Venüs'ten geldiğini iddia eden bir *patricius* ailesindendi. Çok genç yaşta gururu ve tutkularıyla göze çarptı. "Roma'da ikinci olmaktansa bir köyde birinci olmayı yeğ tutarım" diyordu. Zaten zekâsı ve iradesi sayesinde kısa zamanda ün kazanmaya başladı.

Önemli bir komutanlığa gelme kaygısındaydı ve o tarihlerde bir Roma eyaleti olan Hispania'ya giderek orayı bir yıl başarıyla yönetti (İÖ 61 - 60). Roma *Senatusu*'ndaki *Optimates* partisine mensup muhalifleri Marcus Porcius Cato ve Marcus Calpurnius Bibulus'a karşı, *Populares* partisine mensup bir politikacı kimliğiyle, Marcus Licinius Crassus ve Gnaeus Pompeius Magnus'la birlikte gayri resmi olarak Roma politik yaşamına birkaç yıllığına yön verecek olan birinci üçlü yönetimi kurdu. Galia'yı fethederek Roma topraklarını Atlas Okyanusu'na kadar genişletti ve aynı zamanda İÖ 55 yılında Britania'nın Romalılarca ilk işgalini gerçekleştirdi. *Triumvirliğin* (üçlü yönetim) yıkılmasıyla birlikte Pompeius ve *Senatus*'la arası açıldı. İÖ 49 yılında *legion*larının başında Rubicon Irmağı'nı geçmesiyle başlayan iç savaş sonucu Roma dünyasının tartışmasız hâkimi haline geldi.

Hükümetin kontrolünü ele almasının ardından, Roma toplumu ve yönetimini kapsayan geniş bir reform hamlesi başlattı. *Dictator perpetuus* (ömür boyu *dictator*) ilan edildi ve Cumhuriyet bürokrasisini ağır biçimde merkezileştirdi. Ancak Caesar'ın eski arkadaşlarından Brutus'un önderliğindeki, Cumhuriyet'i eski işleyişine kavuşturmayı hayal eden bir grup *Senatus* üyesi tarafından İÖ 15 Mart 44 tarihinde öldürüldü. Suikastın ardından başlayan yeni bir iç savaş, vârisi Gaius Octavianus'un Roma dünyası üzerinde baskın bir otokratik güç haline gelmesine yol açtı. Caesar, suikasttan iki yıl sonra *Senatus* tarafından resmen kutsanarak Roma tanrılarının biri ilan edildi.

Doğrusunu söylemek gerekirse, Caesar, gerçekten büyük bir adamdı. Keskin zekâlı ve iyi eğitilmiş biriydi, ancak onun hafızalara kazınmasını sağlayan özelliği, eylem adamı olması ve ataklığıydı. Caesar, çok yetenekliydi; hitabet ve edebiyat alanlarındaki yeteneğinin yanı sıra hem

⁷¹ Diler Tamer, *Augustus Çağında Cinsel Suçlar ve Lex Iulia de Adulteriis Coercendis*, Homer Kitabevi, İstanbul 2007, s. 217-218.

yasa yapmakta hem de politikada oldukça başarılıydı. Belki de Caesar'ın en önemli özelliği hem Roma halkını hem askerleri hem de baştan çıkardığı kadınları cezbeden karizmasıydı...

Peki, Caesar hiç hata yapmamış mıydı? Kim yapmamıştır ki? Tarihi kaynaklara bakıldığında, Caesar da politik ve askeri birçok hata yapmıştır. Ancak onun asıl büyük sırrı, Goldsworthy'nin de aktardığına göre, bu başarısızlıkları aşmakta, yaptığı yanlışları en azından kendisine itiraf etmekte ve en sonunda bu yeni duruma ayak uydurup uzun vadede kazanmakta yatıyordu.⁷²

Caesar'ın doğal olarak nazik, cömert, kin tutmayan, düşmanlarını dost etmeye çalışan bir insan olduğu doğrudur ama aynı zamanda son derece acımasız biri olduğunu ortaya koymaktan kaçınmamıştır. Caesar, müzmin bir çapkındı ve hem eşlerine hem de çok sayıdaki sevgilisine karşı vefasız davranmıştır. Caesar, son derece mağrur, hatta özellikle de dış görünüş olarak kibirli bir insandı.

Bize öyle geliyor ki, Caesar üzerine günümüz bakış açısı, antik bakış açısından hiç de farklı değildir. Bir başka deyişle, geçmişte olduğu gibi bugün de bazıları Caesar'ı Cumhuriyet'in devasa problemlerini fark eden ve bu problemlere çözüm bulan bir vizyoner olarak görüp takdirle karşılaşmış, hatta idolleştirmişlerdir. Bazıları ise çok daha farklı değerlendirmiş ve Caesar'ı yasalarla adetleri umursamadan hızla tepeye çıkan fakat elde ettiği güçle ne yapacağını bilemeyen tipik hırslı bir aristokrat gibi görmüşlerdir. Bu yorumu yapanlar genelde iktidara yükselişine damga vuran oportünistliğin öne çıkarırlar. Görülüyor ki, insanların bu konudaki fikirleri geçmişte olduğu gibi bugün de keskin bir ayrılık sergilemektedir.

Gaius Iulius Caesar, daha önce de belirttiğimiz gibi, bebekliği sırasında Saturninus'un destekçilerinin katledildiği, çocukluğu sırasında Müttefikler Savaşı'nın patlak verdiği, ergenliğe ulaştığı sıralarda da iç savaşın baş gösterdiği bir dönemde yaşamıştır. Yani Roma'nın hakkında en fazla bilgi sahibi olduğumuz dönemlerinden birinde, acımasız ve tehlikeli bir dönemde, Cumhuriyet Dönemi'nde yaşamıştır. Hatta kendi ölümü de Roma'nın bu dönemi içinde olmuştur. Bu arada şu gerçeği de hiçbir zaman göz ardı etmemek gerekir; Cumhuriyet Dönemi Roma'sındaki politik söz dalaşları tıpkı günümüzde olduğu gibi son derece abartılı ve sıklıkla belden aşağı bir tarzda yapılmaktaydı. Dolayısıyla gerçek anlamda Caesar'ı kıskanan politik rakipleri tepkilerini Caesar'ın Nicomedes'in karısı olduğu söylentisi marifetiyle ahlaki bir argüman üzerinden işlemişlerdir. Doğrusunu söylemek gerekirse, Caesar'ın muhalifleri onun askeri ve politik başarılarını hazmedemedikleri için "Kraliçenin kuması", "Nicomedes'in kapatması", "Bithynia'nın yosması" kısacası "Bithynia Kraliçesi" olduğunu öne sürerek onu değersizleştirmeye çalışmışlardır.

Tabii ki Caesar'ın dış görünüşü yani garip kıyafetleri, ağda yapması ve bakımlı olması da bu söylentilerin tutmasında etkili olmuş olmalıdır!

Ancak elimizdeki kanıtlar, Caesar'ın 56 yıllık hayatında, Nicomedes ile yatak ilişkisi söylentisi bir yana bırakılırsa onun eşcinsel olduğuna ilişkin başka hiçbir olayı ortaya koymamaktadır. Bize öyle geliyor ki, Nicomedes ile olan hikâye de olasılıkla politik karşıtlarının Caesar'ın saygınlığına gölge düşürmek amacıyla ortaya attıkları bir dedikodudur. Nitekim Caesar'da da görüldüğü üzere, kişi her başarıyla birlikte kendine daha fazla düşman ediniyordu.

Son noktayı koyalım. Caesar "Bithynia Kraliçesi" değil aksine her daim Caesar'dır. Yani Caesar, gerçekten tüm hayatı boyunca fırsat kollayan bir oportünisttir.⁷³ Roma ile ittifak içinde

⁷² Goldsworthy, *age*, s. XVI.

⁷³ "Oportünist" kelimesinin TDK karşılığı "fırsatçılık" kelimesidir. Olaylardan bencil avantajlar edinen bilinçli politika ve uygulamaya "oportünizm", bunu uygulayan kişilere ise "oportünist" adı verilmektedir. Etimolojik açıdan kelimenin Latince "*opportunitas*" (*opportunitas*, -atis, fem.) "yarar, çıkar; iyi fırsat" ve "*opportunus*" (*opportunitus*, us, sıfat) "uygun, elverişli, yararlı" kelimeleriyle ilgisi vardır. Bkz., Kabağaç – Alova, *age*, s. 410; Lewis, *age*, s. 140.

bulunan ve babasının da arkadaşı olan Bithynia kralı IV. Nicomedes'in sarayına gidip Thermus tarafından kendisine verilen görevi başarıyla yerine getirerek Nicomedes gibi güçlü bir liderin desteğini almayı başarmış. Böylece Bithynia'dan gönderilen savaş gemisi filosunun desteğiyle Mytilenae kuşatması başarıyla sonuçlanmış ve Thermus'un *contubernales*'i arasına kısa sürede girmeyi başaran Caesar, yurtdışında üstlendiği bu ilk askeri görevi onurlu bir şekilde sonuçlandırmıştır. Caesar, özel hayatında da karşısına çıkan her fırsatı iyi değerlendirmiştir. Nitekim evliliklerini de yaşadığı yasak ilişkilerini de hem askeri hem siyasi hem de sosyal kariyerine hizmet etsin diye gerçekleştirmiştir. Örnek vermek gerekirse, Caesar İÖ 84'te Marius'un yakın arkadaşı Cinna'nın kızı Cornelia ile evlenerek hem onunla evli kaldığı süreçte hem de onun ölümünden sonraki süreçte sergilediği tutumuyla bir yandan halkın desteğini ve sempatisini kazanmış, öte yandan Marius taraftarlarını arkasına almıştır. Hatta Marius'un Cinna ile yaptığı bir görüşme sonucunda da genç yaşında Roma'nın en önemli rahip sınıflarından biri olan "*flamen dialis*" makamına getirilmiştir. Caesar'ın Cornelia'dan sonraki karısı ise İÖ 88 yılı *consulü* Pompeius Rufus'un kızı Pompeia'dır. Kuşkusuz bu evlilikte de Caesar'ın amacı, Pompeius ile bağlarını pekiştirmektir. Örnekleri çoğaltmak mümkündür...

Sonuç olarak, bu düşüncelere dayanarak Caesar üzerine şu değerlendirmeyi yapabiliriz: Caesar doğumundan ölümüne kadar dolu dolu geçen 56 yıllık yaşamında birçok farklı rol oynamıştır: Kaçak, esir, politikacı, general, avukat, asi, *dictator*, hatta tanrı... Bunların yanı sıra koca, baba, sevgili ve aldatan erkek. Ancak asla *Bithynia Kraliçesi* olmamıştır. O, her daim Caesar'dır.

Kaynakça

Antik Literatür

Liv. *perioch.* (=Livius, *Ab urbe condita librorum periochae*)

Kullanılan metin ve çeviri: Livy, *From the founding of the city*. With an English translation by A. C. Schlesinger. I-XIV. London, New York, 1967 (The Loeb Classical Library).

Plut. *Caes.* (=Plutarkhos, *Caesar*)

Kullanılan metin ve çeviriler: *Plutarch's Lives*. With an English translation by B. Perrin I-XI. London, New York, 1959 (The Loeb Classical Library).

Plutarkhos, *Paralel Yaşamlar: İskender & Caesar*, Eski Yunanca Aslından Çeviren: Furkan Akderin, İstanbul: Alfa, 2006.

Plut. *Luc.* (=Plutarkhos, *Lucullus*)

Kullanılan metin ve çeviri: *Plutarch's Lives*. With an English translation by B. Perrin I-XI. London, New York, 1959 (The Loeb Classical Library).

Suet. *Caes.* (=Suetonius, *Caesar*)

Kullanılan metin ve çeviriler: Gaius Suetonius Tranquillus, *On iki Caesar'ın Yaşamöyküsü*, Latince'den çeviren: Güngör Varınlıoğlu, İstanbul: Arkeoloji Sanat Yayınları, 2017.

Gaius Suetonius Tranquillus, *On İki Caesar'ın Yaşamı*, Latince'den çevirenler: Fafo Telatar – Gül Özaktürk, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2008.

Tac. *dial.* (=Tacitus, *Dialogus de oratoribus*)

Kullanılan metin ve çeviri: Tacitus, *Dialogue on Oratory*, with an English Translation by W. Peterson, London, New York, 1925 (The Loeb Classical Library).

Modern Literatür

ARSLAN, Murat, *Mithradates VI Eupator: Roma'nın Büyük Düşmanı*, Odin Yayıncılık, İstanbul 2007.

GELZER, M., *Caesar: Politician and Statesman*, With an English translation by P. Needham, Review by R. Stuveras, Harvard University Press, Cambridge, 1968.

GOLDSWORTHY, A., *Caesar*, çeviren: Efe Kurtluoğlu, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2014.

GÜR KALAYCIOĞULLARI, Serap, *Klasik Dönem Yazarlarında Roma Kadınının Tasviri*, İmge Kitabevi, İstanbul 2017.

GÜZEL, Eylem, *Tarihsel Bir Kişilik Olarak VII. Kleopatra (M. Ö. 69 – 30)*, (Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Denizli 2017.

İPLİKÇİOĞLU, Bülent, *Eskibatı Tarihi I: Giriş, Kaynaklar, Bibliyografya*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1997.

KABAAĞAÇ, Sina – Erdal ALOVA, *Latince Türkçe Sözlük*, Sosyal Yayınlar, İstanbul 1985.

KALAYCIOĞULLARI, Serap, "Roma Yazınında Emzirme: Anne Sütünün Bebeğin Bedensel ve Zihinsel Gelişimine Etkisi", *AÜ DTCF Dergisi*, 56, 2, 2016, s. 319-331.

KAMM, A., *Julius Caesar: A Life*, Routledge, London 2006.

LEWIS, C. T., *An Elementary Latin Dictionary*, Oxford University Press, Oxford 1985.

MAGIE, D., Anadolu'da Romalılar 2: Batı Anadolu ve Zenginlikleri, Çeviri: Nezh Başgelen – Ömer Çapar, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2002.

MEIER, C., Caesar: A Biography, Trans. D. McLintock, Basic Books, London 1996.

MEIJER, F., İmparatorlar Yataklarında Ölmez, Çeviren: Gürkan Ergin, Homer Kitabevi, İstanbul 2006.

MUTLUAY, Anıl, Arkaik ve Klasik Dönemlerde Ege Dünyasında Homoseksüellik, (Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Manisa 2018.

OKSAÇAN, Halit Erdem, Eşcinselliğin Toplumsal Tarihi, Tekin Yayınevi, İstanbul 2012.

Oxford Antikçağ Sözlüğü, Editör: M. C. Howatson, çeviri: Faruk Ersöz, Kitap Yayınevi, İstanbul 2013.

TAMER, Diler, Augustus Çağında Cinsel Suçlar ve Lex Iulia de Adulteriis Coercendis, Homer Kitabevi, İstanbul 2007.

Elektronik

<https://www.yeniduzen.com/antik-cagda-escinsellik-kisa-bir-bakis-81420h.htm>

(E.T. 23.08.2021).

**HISTORY
STUDIES**
INTERNATIONAL JOURNAL OF HISTORY

202

14 / 1

Summary

The biographies of important people have always attracted attention. Gaius Iulius Caesar, whose roots go back to Aeneas, the Trojan ancestor of the Romans, is such a person. 100 BC III of the month Quintilis/Iulius. Caesar, who was born in Idus, that is, on July 12, and was killed in the Idus of the month of Martius in 44 BC, is one of the important symbolic personalities of World History in general and Roman History in particular. As a matter of fact, when we look back from today, among other Romans who are as memorable as he is, Marcus Antonius, Cicero and Augustus; we can count Alexander the Great, Hannibal and Cleopatra from other nations. By the way, it is interesting that they are actually part of Caesar's story. Antonius is one of the commanders under his command, Octavian as Augustus is his nephew and legal heir, and Cleopatra is his lover. Even today, many people who do not know Latin familiar to have the last words he said: "Et tu Brute", that is, "You too, Brutus!".

As it is known, Caesar (100-44 BC) lived in a period when Saturninus's supporters were murdered during his infancy, when the Allied War broke out during his childhood, and when civil war broke out when he reached puberty. In short, he lived in one of the periods of Rome that we know the most about, a brutal and dangerous period, namely the Republic Period. Even his death occurred during this period of Rome. The truth is that Caesar was a great man. As a matter of fact, he has proven this in many different roles in his 56-year life: fugitive, soldier, prisoner, politician, general, lawyer, rebel, dictator, even God. He is also a son, fiancée, husband, father, lover and a cheating man. In addition to these, he has either gone along with or surpassed the most prominent people in the fields of rhetoric and literature. In other words, he was a sharp-witted, highly educated and talented person. Therefore, much has been written about Caesar in both ancient and modern sources. Much has been said about his character and personality: Those who resent his destruction of the Republic slandered him, while those who thought that he had given Rome a solid administration extolled him.

Being from this sentence, now we will have something on and in the character of Caesar. We will think again about Caesar. We will dwell on the 19-year-old Caesar's rumor during the siege of Mytilenae, that he was the "king's lover" who haunted his life as a result of spending much more time than necessary in the palace of Bithynia. When he was tasked with assembling a fleet of warships from King of Bithynia, an ally of Rome, Nicomedes IV to support the siege. We will review the diversity among classical and modern biographers on the subject in question, in the light of his private life (sexual adventures) and even his appearance. In summary, in this work, we try to reveal whether Caesar is the Queen of Bithynia or he is a permanent Caesar. We will make an effort to examine comprehensively whether the phenomenon of "homosexuality / sodomyism", which is also a fact of history, which is the same today, is a fact of the Roman Period.

Despite his reputation and the fact that he lived in one of the periods of Rome that we know the most about, Caesar's birth, infancy and childhood unfortunately contain great gaps. However, we should point out right away that if the works of Plutarch and Suetonius had not survived, we would not have heard of these periods of Caesar. If we take a look at the biographies of both authors, including this sentence, we will see that Caesar is dealt with as a human being, both good and bad, with his known and unknown sides. In other words, without Plutarch and Suetonius, we would almost have no information about Caesar's hair, face, eyes, height, appearance, clothing, marriage, nature, speech, private life, good and bad sides, attitudes and behaviors today.

As for the event that took place during the siege of Mytilenae and constitutes the subject of our study, the young Caesar started his military service in the unit of Marcus Minucius Thermus in Asia Minor. Thermus was the propraetor of Provincia Asia, appointed by Sulla as the authorized representative and commander for the administration of Asia Minor after Lucius Licinius Murena. Meanwhile, the people of Mytilenae were notorious for their treachery among the Romans because of their loyalty to Mithradates in the First Mithradates-Roman War of the Pontus King Mithradates VI Eupator, who was Rome's most dangerous and most implacable enemy. They chained Manius Aquillius and other Romans for Mithradates. However, in the Second Mithradatic-Roman War, despite Mithradates VI's defeat, he still successfully resisted the Romans. Thereupon, Thermus's main task was to besiege the city of Mytilenae, which refused to surrender. The young Caesar was commissioned by Thermus, Governor of Asia, to send a fleet of warships to go to the old Nicomedes in Bithynia, which was in alliance with Rome, to support the Mytilenae expedition. The old king Nicomedes received this young man, whose father he knew, very warmly, and according to the accounts, Caesar stayed at Nicomedes's palace much longer than was necessary to carry out the orders given to him, possibly because of both the luxurious life he encountered and the influence of Hellenic culture. It was this incident during the siege of Mytilenae that led to the accusation that the old Nicomedes had seduced young Caesar who dressed in expensive purple robes, taken by the king's servants to royal bedroom, and accused of sharing Nicomedes's gold bed. It caused Caesar to be

called "Bithyniam reginam", that is, "Queen of Bithynia" by his opponents, and this gossip pushed back many military and even political events that Caesar would win during his lifetime, and it did not leave him until his death.

The Hellenic Plutarch does not mention this rumor at all in the introduction to his work. The author tells us that after Caesar left Rome, he stayed with Nicomedes only for a short time. On the other hand, unlike Plutarch, his colleague Roman Suetonius writes in his work that the young Caesar was a passive partner in this relationship with the old Nicomedes. Also, according to Suetonius, this rumor grew more and more when Caesar returned to Bithynia a few days later, supposedly to borrow money from a freedman who had approached him shortly.

As a result, we evaluated the information given by two ancient biographers and the modern biographers who followed them, together with the perspective of homosexuality in Roman society and the information we obtained from Caesar's private life, "Caesar's Bithynia Queen?" or whether it was Caesar we have always tried to reveal as much as we can. Caesar has taken on many different roles in his 56 years of life, from his birth to his death: fugitive, prisoner, politician, general, lawyer, rebel, dictator, even God... Besides these, husband, father, lover and cheating man. But he never became Queen of Bithynia. Because he has always been Caesar.

